7 MAYIS
SAYI : 620
FİYATI : 125 KURUŞ

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

DEMİREL * BİLGİÇ ÇATIŞMASI

(Basın A: 35) — 129

Cilt : XXXV Yıl : 12 Sayı :620

SAHİBİ VE BAŞYAZARI :
Metin Toker

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Nizamettin Durgun

MÜESSESE MÜDÜRÜ
Tacettin Tezer

BU SAYIDA YAZI KURULU :

İÇ HABERLER KISMI: Kurtul Altuğ, Teoman Erel, Okay Göçer, Egemen Bostancı (İstanbul) — **DIŞ HABERLER KISMI:** Halûk Ülman — **MAGAZİN KISMI:** Jale Candan, Tüli Sezgin, Hüseyin Korkmazgil — **TİYATRO:** Naciye Fevzi, Lûtfi Ay — **SİNEMA:** Nijat Özön

İstihbarat Tel : 10 73 82

KAPAK KOMPOZİSYONU
SAN Organizasyon
Erkal Yavı

KARİKATÜR
Cem

KAPAK KLİŞESİ
Hüner Klişe - İstanbul

KAPAK BASKISI
Rüzgârlı Matbaa

FOTOĞRAF
T.H.A
Erdoğan Çiftler

KLİŞE
Doğan Klişe

ABONE ŞARTLARI

3 aylık	(12 nüsha)	12.50 lira
6 aylık	(25 nüsha)	25.00 lira
1 senelik	(52 nüsha)	50.00 lira

Geçmiş sayılar 250 kuruştur.

İLÂN ŞARTLARI
Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 3000 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

DİZİLDİĞİ YER
Rüzgârlı Matbaa

BASILDIĞI YER
Hürriyet Matbaası
Ankara

BASILDIĞI TARİH
4.5.1966

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ
RÜZGÂRLI SOK. No : 15
ANKARA — TEL : 11 89 92
P. K. 582

Kendi Aramızda

Geçen haftanın sonunda Başbakan Süleyman Demirel İstanbula gitti. Basına verilen demeçlere göre, gezinin sebebi, İstanbulluların dertlerini dinlemek ve İstanbul halkının tüm meselelerine çare aramaktı. Süleyman Demirel İstanbula indiğinde -nedendir bilinmez- ikametgâh olarak Park Oteli ve -ne tesadüf!- sabık Başvekil Menderesin kaldığı 170 ve 174 numaralı odaları seçti.

Bu gezi bana, ister istemez, Menderesin İstanbula gidişlerini ve Park Otelin 170 ve 174 numaralı odalarındaki korkulu düşlerini hatırlattı. AKİS okuyucularının hatırlayacakları bir hikâyeyi anlatmak istiyorum.

Menderes o tarihlerde Park Otele iner ve gözlerden ırak düşündüğünü, ziyaretçi kabul ettiğini ve sonra da -gene gözlerden ırak- boş çerçeve doldurduğunu sanırdı. AKİS'in İstanbul temsilcisi o zamanlarda Egemen Bostancıydı. Gazetecilik mesleğinin dışında, dost edinme sanatına da vakıf bulunan Egemen, Menderesi, âdeta gölgesi gibi adım adım izlerdi. Nitekim, başarılı bir gazetecilik örneği olarak, Park Otelde Menderesin kaldığı odanın penceresinin tam karşısındaki bir odaya yerleşti ve Menderesin gece hayatını izledi. Menderes pijamasını giydi, Egemen pijamanın rengini kaydetti. Menderes sigara içti, Egemen sigaranın adedini işaretledi. Nihayet Menderes AKİS'i baştan sona okudu, Egemen notunu aldı. Sonra Menderes, yaptıklarını AKİS'te bir bir okuyunca küplere bindi.

Bu hafta Süleyman Demirelin küplere binip binmeyeceğini bilemem ama, Egemenin Demireli de tıpkı Menderes gibi izlediğini ifade edebilirim. YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarımızın baş tarafında bulunan "Başbakanlık" yazısı zekâ ışığı altında okunursa, eski olaylarla büyük benzerlikler bulunacağı kanısındayım.

Gelecek haftaki sayımızda, "İsmet Paşayla 10 Yıl"ın ikinci cildinin son tefrikasını sunacağız. Mâhut Tahkikat Komisyonunun çalışmasını ve 27 Mayıs sabahını anlatan bu kısımla II. Cilt sona ermiş olacaktır. Ajans-Türkte II. Cildin baskısının yapılmakta olduğunu haber vermiştim. Şimdi başka bir noktaya değineceğim: "İsmet Paşayla 10 Yıl"ın XXIV.'sünde bir münasebetsiz tekzip yüzünden aksama olmuş ve tefrika elde olmayan bir sebepten ötürü kaydırılmıştı. Bu konuda pek çok okuyucumuzdan aldığım mektuplara cevap vermiş, o tefrikanın, bizden cilt kapağı isteyecek okuyucularımız için yeniden basılacağını vaadetmiştim. Gelecek hafta bu vaadimizi yerine getireceğiz. Ancak cilt kapaklarını, kırılma tehlikesi yüzünden, postayla gönderme imkânından mahrumuz. Fakat buna da bir çare bulduk. II. cildin kapakları ve ilâve tefrika bayilerimizden temin edilebilecektir. Bunun için bayilerinize şimdiden başvurmanızı, isteğinizi bildirmenizi tavsiye ederim. Zira hem cilt kapakları, hem de ilâve baskı bu talepler gözönüne alınarak yapılacaktır.

Saygılarımla

Kurtul Altuğ

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI
Cilt : XXXV Sayı : 620 7 Mayıs 1966

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

O hava, bu hava

1966 yılının Nisan ve Mayıs aylarında Türkiyede 1960 yılının aynı aylarındaki havanın esmediği, geçirdiğimiz haftalar içinde ortaya çıkmıştır ve önümüzdeki haftalar için bunu bilmekte fayda vardır. Zaten böyle bir yakınlaştırma sunidir ve zorakidir, çünkü iki devir arasındaki şart farkları muazzamdır.

AP iktidarda değilken 28 Nisan ve 29 Nisan, bir anma töreni olarak tertiplenirdi. Bu defa, bilhassa bazı gençlik teşekküllerindeki TİP sempatizanlarının öncülüğüyle buna bir ihtar ve hatırlatma mahiyetinin verildiği dikkatten kaçmamıştır. Ama dikkatten kaçmayan başka bir husus her hadisenin kendi havası içinde değer kazandığı, o yüzden de, havasını bulamadığı için 1966 modeli gösterinin 1960 heyecanının zerresini taşımadığı olmuştur. Böylece gösterilerin, onları başlatanların değil, onlara katılanların malı olduğu gerçeği bir defa daha ortaya çıkmıştır.

28 ve 29 Nisan, Türk Gençliğinin bir müstebit idareye, amanvermez bir partiye ve memleket üzerinde şahsî sultasını kurmak isteyen bir ceberruta karşı şahlanışı, direnişidir. Bugün, Türkiyede bunların hiç biri yoktur. İdare, başta Anayasa, nizamın bütün kontrol organlarıyla, kıskıvrak bağlıdır. Eski devrin mukallitleri hışımlarını bazı memurlardan almakta, o da başlarına türlü dertler açmaktadır. Polis yetkilerinin sınırını ve bir medenî toplumdaki yerini bilmektedir, adalet ise tahakkümden kurtarılmıştır.

İktidar partisi, aldığı oy ve sağladığı çokluk ne olursa olsun bir zavallı siyasî teşekküldür ve korkudan ziyade dudaklarda tebessüm uyandırmaktadır, en çok istihza konusudur.

İktidarın başına gelince, Menderese bütün benzeme gayretleri İstanbula gittiği zaman Park Otele inip Menderesin yatağında yatmaktan ibaret kalmaktadır ve büyük özelliği şimdiye kadar bir tek ciddi lâf söylememiş olmasıdır. Niyetleri ve hevesleri ne olursa olsun, bir, kaşlarını çatınca hiç olmazsa etrafını dehşete düşüren Menderes, bir, devlet ve nizam anlayışı o kadar sıkı Muhalefet Liderinin bile ciddiye almayıp da artık kendisiyle ciddi meseleler konuşmadığı Demirel..

Bugün Türkiyede hâkim olan 1960'dan bambaşka kuvvetlerdir ve gerçeğin bu olması bir takım zorlama benzetişleri yavanlaştırmaktadır. 28 ve 29 Nisanlara TİP'in kızıl boya vurma gayreti ise hemen sırıtmaktadır ve zaten bu boya tutmamaktadır. 28 ve 29 Nisan, emperyalizme karşı şahlanışmış!. Lâf kıtlığında asmalar budayalım.

27 Mayıs yaklaşırken onun kutlamasını hazırlayacak, yapacak olanlar bu basit gerçekleri unutmamalıdırlar.

DİN İSTİSMARCILARINA "KEÇİ SAKALLILAR" DEDİĞİ İÇİN MİLLÎ GÜVENLİK KURULU SEKRETERİ ÜLGENALPİN MAHKEMEYE SEVKİ İSTENDİ (Gazeteler)

"SAHİBİNİN SESİ!"

HAFTANIN İÇİNDEN

"Meclis gene toplanamadı"

Metin TOKER

Demokratik rejimlerde sistemin itibarının da, iyi işleyip işlemediğinin de miyârının Parlâmento olduğu bizde çok zaman unutulmuştur. D.P. İktidarının bir ihtilâlle son bulmasında, D.P. hakimiyeti altındaki Meclisin Menderes emrinde bir nevi "tasdik mekanizması" haline gelmesi başlıca rolü oynamıştır. Nitekim İhtilâl bu Meclisin hemen bütün yetkilerini -ve üstelik kaza hakkını- 15 kişilik bir sivil juntaya devretmesinden sonra patlak vermiş, fiilen Meclissiz rejim askerler tarafından hukuken de Meclissiz hale getirilmiştir. Demokratik rejimi soysuzlaşmış başka memleketlerde de hastalığın Meclisten başladığı bilinen bir gerçektir.

Türkiyede Meclis, uzun bir süredir bloke olmuş durumdadır. Tecrübesiz bir parti ve iktidar lideri hem kendisini, hem iktidarını, hem partisini bir çıkmaz yolun içine sokmuştur, artık ne ileri gidebilmektedir, ne de geriye doğru adım atabilecek prestij ve şahsiyete sahiptir. Süleyman Demirele bu hatasını işlemeden önce gereken ikazların, tavsiye ve nasihatların yapılmamış bulunduğunu hiç kimse iddia edemez. Bunların içinde bir tanesi, üstelik son derece spektakülerdir de.. Muhalefet lideri İsmet İnönü Başbakandan randevu istemiş, gitmiş onu görmüş, bu Seçim Kanununun memleketi karıştıracağını söylemiş ve meselenin iki ay geriye bırakılmasını istemiştir. Demirel, bu demarştan hiç bir şey anlamadığını belli etmiş ve bu İsmet İnönüye, A.P. Genel Başkanının karşılıklı oturulup da ciddi ciddi memleket meseleleri konuşulacak bir kimse olmadığı intibaını vermiştir. Nitekim İnönü ve Demirel o tarihten bu yana birbirleriyle temas etmemişler, Başbakan ne zaman Muhalefetten birisini istese İsmet İnönü ona, konunun ilgilisini göndermekle yetinmiştir. Havanda su dövmenin faydasızlığını, İsmet İnönü şüphesiz, uzun devlet hayatı yılları sonunda görmüş ve öğrenmiştir.

Demirelin hep aynı Demirel olduğu ise, bu hafta tekrar meydana çıkmıştır. Başbakana İstanbulda gazeteciler soruyorlar: "Balıkesir milletvekili Mevlût Yılmaz, Ülgenalpin mahkemeye verilmesini istemektedir. Ne dersiniz?"

Bu milletvekilinin mensup olduğu partinin Genel Başkanının ve Cumhuriyet Hükümetinin başının şaheser cevabı: "O kadar önemsiz konuları soruyorsunuz ki, bu sorularınızı cevaplandırmakta güçlük çekiyorum.." Eğer insanların önemi, önemli konuları umursamamakla sağlansaydı bugün dünyanın en önemli şahsiyeti bir yıl evvelin sıradan bir iş adamı, Süleyman Demirel olurdu. Ama ne yaparsınız ki gerçek şudur: Önemli konuları umursamamak insanları en sonda sadece tarifsiz müşkillerle karşı karşıya bırakmaktadır.

Meclisin, Seçim Kanunu konusundaki manasız ısrar yüzünden işleyemez hale getirilmesi bunun bir misalidir.

A.P.'nin, işte Mecliste bir çoğunluğu var. Hodri meydan, A.P. Seçim Kanununu geçirsin de görelim bakalım.. Önümüzdeki senato kısmî seçimlerini, çıkaracağı bu yeni kanunla yapsın da seyredelim.. Bunların hiç biri gerçekleşmeyecektir. Süleyman Demirelin partisi bunları yapamayacaktır. Nasıl yapabilir ki, A.P.'nin Başkanlarından çok daha tecrübeli ve basiret sahibi milletvekilleri uzağı gördüklerinden Mecliste bulunmamakta, daha vahim hadiseleri önlemektedirler.

Fakat bir demokratik ülkenin Meclisinin bu halde olmasının da aynı derecede vahim bir hadise teşkil ettiği hatırdan çıkarılmamalıdır.

Türkiye, Meclisteki çoğunluğun bir kaba kuvvet teşkil ettiği günleri geride bırakmıştır. Türkiye, demokratik rejiminin bu nazik döneminde siyasî partilerin kendi aralarında zaman zaman oturup meseleleri konuşmak, onları beraber halletmek zorunda oldukları bir memlekettir. Zira siyasî partilerin, çeşitli konular üzerindeki görüşleri değişik de bulunsa esas menfaatleri birdir ve bu, parlâmenter sistemin devamıdır. Parlâmenter sistemin devamına karşı Türkiyede hiç bir kuvvetin bulunmadığını sanmak bir hayaldir. Tam aksine, kolay yolun çok yolcusu bu sevdanın peşindedir. 1961 ile 1964 arasında bunlar zaman zaman ayaklandılar mı, onları İsmet İnönü memleketin sağlam kuvvetleri üzerindeki büyük nüfuzu sayesinde yerlerine oturtabilmiş, ileri gittiklerinde kahretmiştir. Kim kızarsa kızsın, bir Süleyman beyin böyle bir kudrete sahip olmadığı mutlaka kabul edilmeli ve memleket deneme tahtası haline getirilmemelidir. C.H.P. başında bir İsmet İnönü bulunduğu için, iktidardayken, A.P. ile devamlı diyalogtan müstağni kalabilirdi. A.P. bugün, C.H.P. ile diyalogtan müstağni kalamaz. Yarın, başında İsmet İnönü olmadığı zaman C.H.P. de müstağni kalamayacaktır. Bu, Türkiyenin daha uzun bir süre realitesidir. Bunu görmezlikten gelmek rejime hiç bir şey kazandırmaz. Bu diyalogun, önemini önemli konuları umursamamakla sağlayacağını sanan bir sıra adamının basiretsizliği yüzünden kesilmiş olması bugün Meclisi çalışamaz hale getirmiştir. Yarın, parlâmenter rejimi işlemez hale getirecektir. A.P.'nin Meclisteki bütün mensupları bu tehlikeyi görmelidirler. "Ne olacaksa olsun" demek çok alaturkalıktır. Bir şey olursa, en çok A.P. Grupuna olur. Batılı kafa, böyle hallerde, olacağın olmaması için gerekli yolu tutan kafadır

Artık dünyada bu kafalar, omuzlar üzerinde durmak hakkına sahip bulunuyor.

Başbakanlık

İstanbul mâceraları

Demirel, karşılayıcılarının arasında, sanki onları görmüyormuş gibi göğe bakıyordu. Karşılayıcılarından birkaç AP'li de göğe baktı. Acaba gökte, uçan daire filân mı vardı? Halbuki Başbakanın, gözlerini göğe dikmesinin sebebi başka idi. Demirel o derece yüksek düşünceler ve ulvi hisler içinde bulunuyordu ki, başka türlü bir tavır takınmasına imkân yoktu. Bu edayı son zamanlarda iyice âdet haline getirmişti.

Başbakan, Yeşilköyün deniz kokan rüzgârını birkaç defa daha kokladı ve sonra gözlerini göklerden karşılayıcılarının üzerine indirdi. Birden yüzü aydınlandı ve birisine elini uzatarak:

"— Nasılsınız, Zeki bey?" dedi.

Bu, 1950-60 arasında Menderesin unutulmaz polisi, Yassıada sanıklarından Zeki Şahindi. Yeni Başbakanına arz-ı hürmet ve arz-ı hizmette bulunmak için havaalanına koşmuştu. Demirelin özel ilgisinden iyice gururlandı, memnuniyetten tınlayan bir sesle:

"— Sağolun, hürmet ederim" diye cevap verdi.

Bu karşılama, geçtiğimiz haftanın sonunda cereyan etti. Başbakan Demirel, iktidara geldikten sonra İstanbula ikinci ziyaretini yapıyordu. AP teşkilâtının devamlı ısrarı ile kesinleşen ziyaret, Cuma günü başladı ve bu hafta Pazartesi öğleye kadar sürdü. Demirel, Ankaradan ayrılmadan önce gazetecilere, İstanbula İstanbulun dertlerini tesbit için gideceğini ifade etmişti. AP İstanbul teşkilâtı da Başbakanın ziyaretini aynı şekilde yorumlamıştı. Bu arada, ortada bir sebep daha görünüyordu: İstanbullu AP'liler, Cuma gecesi Hiltonda verilecek AP İl Balosuna Başbakanı mutlaka getirmek istiyorlardı. Böylece hem rakiplerine bir gövde gösterisi yapmak fırsatını bulacaklar ve hem de balo için daha fazla para toplayabileceklerdi. Ama bu ziyaretin bir de gerçek sebebi vardı: Önümüzdeki kısmî Senato seçimleri! Bu seçimlerde İstanbuldan bir senatör seçilecekti. Aday tesbiti işinde AP, İhsan Topaloğlunun karşısına Halûk Berkol adında bir meçhulü çıkarmakla büyük bir tehlike ile karşılaşmıştı. İstanbul seçiminde uğranılacak bir hezimet hem partiyi zedeliyecek ve hem de, büyük bir oy potansiyeline sahip İstanbulun milli bakiyeye vereceği oylar, neticede, çıkarılacak senatör miktarını büyük ölçüde etkiliyecekti. Bu bakımdan İktidarın, elindeki bütün imkânları kullanarak İstanbul seçimini alması zorunluydu. Bu uğurda, her türlü vaad ve teşebbüs en yetkililer tarafından esirgenmiyecekti. Bir süre önce Sulukule gecekondularının yıkımı da AP için büyük şanssızlık olmuştu. Daha önce İstanbul Köprüsü üzerinde uçurulan balonlar ve bundan çark ediş tarzı ise unutulmuş değildi.

Bütün bu aleyhte faktörler, kurusıkı demeç vermekte pek usta olan Demirel tarafından İstanbulun içinde değiştirilmek isteniyordu. Taktik buydu. Bir de Demirel, benzemek istediği bir eski Başbakanın "İstanbulun İmarcısı" ünvanını devralmak istemekteydi.

Park Otelin ikinci misafiri

Demirel de İstanbulda ikametgâh olarak kendisine Park Oteli seçmişti. Park Otel, Başbakanın gelişiyle heyecanlı anlar ve anılar yaşadı. Altı yıl sonra otellerine tekrar bir Başbakan geliyordu! Demirele, Menderese tahsis edilen otelin girişindeki katta 170 ve 174 numaralı odalar verildi. Başbakan ve eşi otele yerleştikten sonra ilk iş olarak gecekonducuları değil, Hiltondaki baloyu düşündüler ve hemen hazırlığa giriştiler. AP İl Balosu Hiltonun balolara tahsis edilen teras restoranında veriliyordu. Başbakan baloya saat 9.30'da, bir saltanat dekoru içinde geldi. Nazmiye Demirel şık ve pahalı bir tuvalet giymişti. Başbakan ile eşi baloda, Vali Vefa Poyraz ve İstanbul Merkez Kumandanı Selâmi Pekün ile aynı masada oturdular. Demirelin hemen arkasında, İstanbulun CHP li Belediye Başkanı Haşim İşcan oturuyordu. Her taraf kıratlarla süslenmişti. Demirelin masasında büyük bir kıratlı bayrak vardı. "Süleyman bey" çok az konuştu, çok az yedi, çok az içti ve hep havalara baktı. Masaya gelip dalkavukluk edenler ve imza istiyenler de olmasa, hiç kımıldamıyacaktı. Herhalde, koskoca bir Başbakanın öyle sık

Demirel İstanbul AP il merkezinde
Eski dostlar birarada!

Demirel ve eşi eğleniyorlar
İstanbulda balayı

sık kımıldamasının pek ağır düşmiyeceğini düşünüyordu. DP devrinin gözde şarkıcısı Muallâ Mukadder Atakanın konseri bile Başbakanı neşelendiremedi. Müslüman AP'liler, Başbakanla beraber resim çektirir korkusu ile dansözleri masaya yaklaştırmadılar. Celâl Şahin, programı sırasında İstanbulun yollarından bahsedince, Demirel arkasına dönüp Haşim İşcana, "Ne buyurulur?" gibilerden baktı. Bu, siyasî bir jestti.

Nazmiye ve Süleyman Demirel balodan çıktıklarında saat 2.30'u bulmuştu.

Cumartesi günü saat 10'da, Vilâyet toplantı salonunda, İstanbuldaki daire müdürleri ve Belediye mensupları ile toplantı yapılacaktı. Toplantı bittikten sonra da gecekondulara gidilecekti. Ancak, gecenin yorgunluğu ile Demirel geç kalktı. Park Oteldeki dairesinde tam 45 dakika gazete okudu. Bu sırada İstanbulda bulunan ve aynı otelde kalan İçişleri Bakanı Faruk Sükan ile İmar ve İskân Bakanı Haldun Menteşeoğlu, Başbakanı ziyaret ettiler. Başbakan saat 11.15'de otelden çıktı ve saat 11.30'da Vilâyete geldi. AP'liler ve yüksek rical Vilâyetin kapısında Demireli gösterişli bir şekilde karşıladılar. AP İstanbul milletvekili Osman Özer, Demirele "Buyur Reisim" dedi. İstanbulda "Ciğerci Osman" adıyla tanınan bu milletvekili Demireli hiç yalnız bırakmadı, diğer İstanbul senatör ve milletvekillerinin önüne geçti. Demirel de, bu davranışlardan ve "reisim" hitabından etkilenmiş olacak ki, Vilâyette -ve sonra her yerde- Eyüplü meşhur Ciğerci Osman Özeri yanına aldı ve en çok ona iltifat etti. Bu durumu görenler, 'Osman Özerin Bakanlığı yakındır" demekten kendilerini alamadılar.

Kulağa Küpe...

Durum

Gazetenin adı: Zafer
Sütunun adı: Hutbe
Sütunun yazarının imzası: El hac Kemal Pilavoğlu
Memleketin adı: Lâik Türkiye Cumhuriyeti
Devrin adı: A.P. İktidarı

Gecekonduların oyları meselesi

Vilâyetteki toplantı, tarihî salonda yapıldı. Toplantıya İstanbuldaki bütün daire müdürleri, Belediye Başkanı ve İETT Genel Müdürü ile milletvekilleri ve birkaç AP'li İl Genel Meclisi üyesi katıldığı halde, CHP'li Genel Meclis üyeleriyle, aynı zamanda Genel Meclis üyesi bulunan gazeteci Ayhan Yetkiner alınmadılar. Görüşmeler mahremdi. Toplantıda bütün daire müdürleri söz alarak, kendilerini ilgilendiren konularda izahat verdiler. Başbakan sadece not almakla yetindi, ye-

ni bir şey söylemedi. Toplantıdan çıkanlar, Demirelin program ve plân yoksunluğundan bahsettiğini, program ve plân olduğu takdirde para verebileceğini vaad ettiğini söylediler. Ama sızan haberler, Demirelin vaad faslında kantarın topunu bu kadar sıkı tutmadığı ve plândan, programdan da "Anlarsınız ya! Bundan bahsetmeye mecburuz" havası içinde söz ettiği yolunda idi.

Vilâyetteki ilk toplantı saat 16.30'da bitti. Bu yüzden gecekondu ziyareti yine iptal edildi. Demirel, Bakanlar ve Ciğerci Osman şeref salonuna geçerek, Vali Vefa Poyrazın Konya Lezzetten hazırlattığı hazır yemekleri 15 dakika içinde yediler.

Bu sırada lâcivert elbiseli, beyaz çoraplı ve ceketinin altında tabancası belli olan karayağız bir adam, Vilâyetin Özel Kalem odasındaki rahat koltuklara yatarcasına oturmuş, tatlı tatlı kestiriyordu. Vilâyetin makam koltuklarını kendine öğle uykusu için yatak yapan şahsın ismi, Hacı Durmuş Ocakçıoğlu idi. Genç yaşında hacca gitmek mazhariyetine ermiş ve gene genç yaşında -DP'nin iktisadî politikasının da bir parçacık yardımıyla- üç özel otomobil sahibi olmak talihliliğine kavuşmuş Hacı Durmuş ile üstü açık gri, altı açık mavi 34 D 126 numaralı İmpala arabasının görevleri, Başbakan Demireli İstanbul ziyaretinde gezdirmekti. Seçim arefesinde bulunulduğu için resmî araba kullanamayan Başbakana Hacı Durmuş ve özel arabası, AP İl Merkezi tarafından tahsis edilmişti. Şoförü görenler, "Başbakana yakışmış" diye düşündüler.

Saat 17'de ikinci bir toplantı başladı. Toplantıya, İstanbuldaki rektörler ile yüksek okul müdürleri ve bazı profesörler katıldılar. Demirel bu toplantıya gene aynı kadro ile geldi. Tabii, Ciğerci Osman da Başbakanın yakınında bir yere oturmayı ihmal etmedi. Üniversite öğretim üyeleriyle yapılan toplantıda vaad konusu yapılan husus, Üniversitenin dertleriyle yurt sorunları oldu. İstanbullu gençlerin, heyecanla alkışladıkları İhsan Topaloğluna oy vermeleri güya böyle önlenecekti! Toplantıya katılan Yurtlar Genel Müdürü bu konuda aydınlatıcı bilgi verdi.

Cumartesi gecesi gene bir baloda geçti. Bu defa Taksim Belediye Gazinosunda AP Beyoğlu İlçesinin balosu vardı. Bu balo bir gece öncekinin tekrarı oldu. Gene aynı şahıslarla aynı hava içinde geçti. Bir farkla ki, bu defa kadro daha halktan idi. Demirel ve hanımı, güzel İstanbul gecelerini o balo senin, bu balo benim, gayet güzel değerlendiriyorlardı. Bilhassa Nazmiye hanım hayatından çok memnundu.

Sermaye çevrelerini ziyaret

Pazar günü, AP'nin Galatasarayda, İparlara ait Mısır Handaki İl Merkezinde, Teşkilâtla tertiplenen bir toplantı vardı. Demirel bu toplantıya saat 11'de geldi. AP İl İdare Kurulu üyeleri, ilçe başkanları, Belediye Meclisi üyeleri, İl Genel Meclisi üyeleri toplantıya katıldılar. Toplantı saat 15'e kadar sürdü. Demirel uzun bir konuşma yaparak AP'nin faaliyetlerinden bahsetti. Seçim Kanununu mutlaka çıkaracaklarını söyledi ve Millî Bakiye sistemini şiddetle yerdi. Çok şeyler yapacaklarını, kuvvetli bir parti olduklarını ve hiç bir zaman yıkılmayacaklarını bildirdi. Başbakan içerde konuşurken, AP İl Merkezinin kapısı, bir gün önce Vilâyette olduğu gibi, dert sahipleriyle doldu. Ellerindeki koyunları Et ve Balık Kurumuna satamıyan celepler, AP'ye bir milyon oy verdiklerini söyliyen Gecekonducular Cemiyeti Başkanı, sosyal sigortaya girmek isteyen şoförler, Aksarayda satış kulübesi isteyen vatandaşlar Başbakanı görmek istiyorlardı. Tabii Başbakan, bunların hiçbiriyle görüşmedi. Önemli bir işi vardı. Büyük sermayeyi temsil edenlerden Kâzım Taşkent ile görüşecekti. Korunma tedbirleri arasında, Taşkente verdiği randevuya gitti. Kâzım Taşkent Demirel ile, Sait Halim Paşa Köşkünde iki saat başbaşa kaldı. Kâzım Taşkentin yemeğinde, Demireli İstanbul gezisinde hiç yalnız bırakmıyan iki Bakan, Faruk Sükan ile Haldun Menteşeoğlu da bulundular. Zaten Demirelin bu İstanbul gezisi, fakir halkın dertlerinin seviyesinin çok üstünde, iş adamları, balolar ve protokol ziyaretleri seviyesinde geçti.

Demirel Hiltonda AP Balosunda
Süleyman bey eğleniyor

Aynı günün akşamı Park Otel gene ziyaretçilerle doluydu. Başbakan bunlardan sadece Teknik Üniversite öğrencilerinden bir grup ile

bazı AP'lileri kabul etti. Akşam yemeği ise eski DP Bakanlarından Muammer Çavuşoğlunun Mecidiyeköydeki evinde yendi.

İstanbuldan sevgilerle

Demirel, Pazartesi günü saat 8'de otelden ayrıldı. Önce I. Orduyu, sonra da Zeynep Kâmil Doğumevini ziyaret etti. Zeynep Kâmil Doğumevi Baştabibi, DP'lilerin "yâr-i vefakâr"ı Fahri Atabey, Demirel İstanbula geldiği gündenberi telefonlar yağdırıyor ve Başbakanın, hastahanesini şereflendirmesini istiyordu. O gün Atabey de arzusuna nail oldu. Zeynep Kâmil dönüşü, Park Otele uğranılmadan, Bakırköy Kimsesiz Çocuklar Bakım Sitesine gidildi. Özel Kalem Müdürü, Kabataşta kafileden ayrılarak, Park Otele geldi.

Bu arada Park Otele, Başbakanın üç günlük ikamet bedeli olarak, 3 bin liralık bir fatura ödendi. Faturaya, bazı AP'li milletvekillerinin barda içtikleri içkilerin bedeli olan 148 liralık bir ek fatura da ilâve edildi. Yıllardır devlet kesesinden bahşiş almayan Park Otel personeline ve Menderesin de servisine bakan Dursuna bahşişlerini dağıtmayı genç Özel Kalem Müdürü ihmal etmedi.

Bakırköydeki Çocuk Bakım Sitesini eşi geldikten sonra ziyaret eden Demirele, sitenin Müdürü Fahriye Danışman, maaşlarını alamadıklarını söyledi. Bu sırada Vali de Belediyeden şikâyet ediyor ve kimsesiz çocuklar için vermesi gereken parayı ödemediğini söylüyordu.

Bu ziyaret de bittikten sonra doğruca havaalanına gidildi. Başbakanı gene AP teşkilâtı uğurluyordu. "88 sanıklı İktidar"ın Başını uğurlayanlar arasında gecekondu ticaretinden sanık AP'li Mustafa Turan, Kömür Müessesesinden açıktan para almaktan sanık Mehmet İdil, meşhur kumarbaz ve kumarhane işleticisi Arap Selâhattin, Topkapı Olayları sanığı Naci Onuk ve diğer AP'liler de bulunuyorlardı.

A. P.

Silâhlar çekilince..

(Kapaktaki çatışma)

AP Grupu, haftanın başında Pazartesi günü saat 14.30'da toplanacak, Seçim Kanunu Tasarısının Millet Meclisinde görüşülebilmesi için gerekli çoğunluğun sağlanıp sağlanamadığını tespit edecekti. Bunun için radyo vasıtasıyla devamlı olarak anons yapılmış, AP'li milletvekillerinden, "toplantıda hazır bulunmaları" önemle rica edilmişti.

AP'liler, saat 14'den itibaren AP kulisinde kümelenmeğe başladılar. Çok sayıda milletvekilinin, Meclisin toplanıp toplanamıyacağından ziyade merak ettikleri husus, Saadettin Bilgiçin Grup toplantısına katılıp katılmayacağıydı. Bazıları katılacağını, bazıları ise katılmayacağını söylüyorlardı. Grupun zilleri çalmağa başladığında Bilgiç görünürlerde yoktu. Saat 14.45 oldu, 14.50 oldu, Bilgiç hâlâ gelmemişti. Grupun zilleri ancak, saat 15'te Millet Meclisi Genel Kurulu zillerinin çalmağa başlamasıyla kesildi. Fakat ne Bilgiç, ne de arkadaşları ortalıkta görünüyorlardı.

Başbakan Süleyman Demirel, Meclise saat 15.03'de geldi. Yorgun ve bitkin görünüyordu. Gözleri, her zaman olduğu gibi, gene tavana dikilmişti. Onu, 10-15 metre geriden Devlet Bakanı Cihat Bilgehan izliyordu. Bir süredir İstanbulda bulunan Demirel, AP Grup Başkanlığının, milletvekillerinden, hazır bulunmalarını "büyük bir önemle" rica ettiği Grup toplantısına, - herhalde gezi programında meydana gelen bir aksaklık yüzünden olacak -, ne yazık ki katılamadı ve kendisine "hoş geldiniz" diyen her milletvekilinin elini sıkarak, doğruca Genel Kurul salonuna girdi.

Bilgiç ve arkadaşları hâlâ gelmemişlerdi. Bilgiçin arkadaşlarından Meclise ilk gelen, Giresun milletvekili Ethem Kılıçoğlu oldu. Kılıçoğlu:

"— Saadettin bey gelmeyecek mi?" diye soran bir gazeteciye:

"— Biraz sonra gelecekler" karşılığını verdi.

Gerçekten de Bilgiç, Kılıçoğludan on dakika sonra, saat 15.15'te geldi. Sinirli bir hâli vardı. Hükümette yapılacak revizyon konusunda Başbakanla görüşüp görüşmeyeceğini soran gazetecilere:

"— Fırsat bulursam görüşeceğim" dedi.

Koşar adımlarla koridorları geçti ve Meclise gelmekte olan arkadaşlarıyla bir süre konuştuktan sonra Genel Kurul salonuna girdi. Durumu izleyenler, az sonra cereyan eden olayı gördüklerinde dona kaldılar. Bilgiç, o anda, AP'lilere ait sıraların en önünde Ahmet Topaloğlu ile birlikte oturmakta olan Demirele selâm dahi vermeden arka sıralara doğru yürüdü. Bu davranışı, Demirelci tanınan milletvekillerince garip karşılandı. İstanbuldan yeni gelen Başbakana bir "hoş geldiniz" demek, hâlini hatırını sormak gerekmez miydi?

Fakat, Demirel ile Bilgiç arasında son günlerde şiddetini arttıran söz düellosunu yakından izleyenler, bu soğukluğa uygun teşhisi koymakta tereddüt etmediler: Bilgiç, Demirele rest çekmişti!

Bilgiççiler birarada
"Elemtere fiş, kem gözlere şiş!"

Canciğer kuzu sarması

Demirelle Bilgiç arasında, Kabinede yapılacak revizyon konusun-

da başgösteren çatışma, Bilgiçin, Suudi Arabistan dönüşü Yeşilköy Havaalanında verdiği bir demeçle, kolay kolay çözülemiyeceği anlaşılan bir safhaya girdi. Zira Bilgiçle Demirelin sözleri birbirini yalanlar mahiyetteydi. Bilgiçin sözleri Başbakan Demireli ziyadesiyle sinirlendirdi. Demirel, 26 Nisan Salı günü toplanan Meclis Grup Yönetim Kurulunda yaptığı bir konuşmayla Bilgiçin demeci hakkında ne düşündüğünü ortaya koydu: Partiyi ve Hükümeti kendisi mi, yoksa birkaç kişi birden mi idare ediyordu? Gerçi Demirel, konuşmasında Bilgiçin adından söz açmadı ama, "bir milletvekili ve Genel İdare Kurulu üyesi" demeyi de ihmal etmedi.

ihtilâfı bulunmadığını söyledi, "Genel Başkanla kuzular gibi sarmaş dolaşız" dedi. Partiden ihraç edilmesini gerektirecek bir davranışta bulunmadığını belirten Bilgiç, herhalde taraftarlarını hayal kırıklığına uğratmamak için olacak, bir açık kapı bırakmayı da unutmadı ve:

"— İhraç etsinler de görelim! Bizim murakabemiz Grupta olur. Biz, milletvekili olarak, Hükümeti beğenmezsek, bunun tüzükte ve kanunda yolları vardır" dedi.

Bilgiç, geçtiğimiz hafta Perşembe günü bir demeç daha verdi, Başbakanı bir İstanbul milletvekili olarak İstanbulda karşılayacağını ve kendisiyle orada görüşeceğini söyledi. Bu sözleri gazetelerde okuyan milletvekillerine göre Bilgiçin bu davranışı, tek kelimeyle, ayıptı. Başbakan İstanbulluların dertleriyle ilgilenmek için İstanbula gidecekti de, İstanbul listesinin 1 numaralı milletvekili onu karşılamıyacaktı!.. Hem de seçimlerde listeye bileğinin hakkıyla değil de, merkez kontenjanı sayesinde giren bir milletvekili...

Mecliste AP'liler kulis yapıyorlar
Kazan kaynıyor

Demirelin, Grup Yönetim Kurulunda söylediklerinin gazetelerde yer almasıyla birlikte, Demirelcilerle İç Kabineye mensup Bakanlar sistemli bir kampanyaya giriştiler. Kuliste konuşulanlar daha ziyade Bilgiçin partideki durumu etrafında düğümleniyor, Bilgiçin partiden ihraç edilebilmesi için uygun bir ortam yaratılmasına çalışılıyordu. Bu gayretin anlamı açıktı: Mukabil bir taarruza geçmekle Bilgiç sindirilebilir, böylece de Demirel rahat bir nefes alabilirdi.

Sahiden de, gayet ustaca işlenen "Bilgiçi sindirme kampanyası" ilk günlerde semeresini verdi: Posbıyıklı milletvekili, Başbakanla bir çok sayıda Demirel taraftarı milletvekili, Başbakanın Grup Yönetim Kurulu toplantısında yaptığı konuşmadan sonra Bilgiçin artık ayaklarının suya erdiğine hükmettiler. Fakat, olaylar ters yönde gelişti. Bilgiç İstanbula gitmekten vazgeçti ve günlerini Ankarada geçirdi. Başbakanı İstanbulda karşılamaktan niçin vazgeçtiği kendisine sorulduğunda Bilgiç, önemli bir işin çıktığını söyledi, ama nedense, bu "önemli iş"i açıklamayı uygun bulmadı.

Bilgiçin İstanbula gitmekten vazgeçmesi Demirel taraftarlarınca yeni bir oyun olarak yorumlandı. Kendilerini Demirele adayan mil-

Büyüyen çatlak

AP İzmir milletvekili Şükrü Akkan -Bilgiç taraftarı olarak tanınmaktadır-, haftanın başında Pazartesi günü Meclis koridorlarında, Bilgiçin davranışını şöyle yorumladı:

"— Bilgiçin, Başbakanı İstanbulda karşılayacağını ilân etmesi, sonra da İstanbula gitmemesi büyük hadisedir. Böylece Bilgiç, Demirele bir nevi rest çekmiş oluyor."

Bilgiçin Demirele karşı takındığı tavır, Grupta Hükümete karşı girişeceği kıyasıya bir mücadelenin açık işaretidir. Artık, aradaki pamuk ipliği kopmuş, taraflar belli olmuş, silâhlar çekilmiştir. Büyük Kongrede Genel Başkanlık seçimini kaybetmesinden sonra çeşitli vesilelerle Demirelin karşısına geçen Bilgiç, şansını bir kere daha deneme yoluna girmiştir. Bilgiçin hedefi, toplanmasına daha uzun bir süre bulunmasına rağmen, Büyük Kongredir. Kongrede Demirel devrilecek ve Genel Başkanlık ele geçirilecektir. Bilgiç, hazırlığını buna göre yapmaktadır. Bugün, Bilgiçin Gruptaki taraftarlarının sayısı, en iyimser bir rakamla, 25-30 civarındadır. Demirelciler ise, Bilgiç taraftarlarının Grupta hiç bir zaman 20'yi geçmediğini söylemektedirler. Bu oran, 238 kişilik bir Grupta devede kulak kalmaktadır. Ancak, zamanın Bilgiç lehine işlediğini belirtmek gerekir. Ortada bir Kabinede Revizyon meselesi vardır. Demirelin, Kabinede revizyon yapılacağını ilân etmesiyle AP Grupunda kendini Bakanlık koltuğuna lâyık görenlerin sayısı birden kabarmıştır. Fakat, Kabinede revizyon bir türlü gerçekleşemeyince hoşnutsuzlukların sayısı artmağa başlamıştır. Bilgiçin Gruptaki şansı, bu hoşnutsuzlar grupunu kanalize edip etrafında toplayabilmesine bağlıdır. Demirele kıyasla daha tecrübeli olan Bilgiç herhalde bunu başarabilecek ve böylece, Grupta Demirelin karşısına kalabalık bir taraftar kitlesiyle

çıkabilecek güçtedir.

Bilgiçin, hedefine varabilmek için düşündüğü bir yol şimdilik kapanmış gibi görünmektedir. Bu yol, Demirelin bir türlü kabul etmediği Başbakan Yardımcılığıdır. Daha önce yaptığı görüşmelerde, Demirelin herhangi bir Bakanlık teklifine karşı Bilgiçin Başbakan Yardımcılığında ısrar etmesi sebepsiz değildir. Bilgiç, Büyük Kongrede Genel Başkanlığı alabilmek için önce teşkilâtı ele geçirmenin şart olduğunu bilmektedir. Demirelin Genel Başkan seçilmesinden sonra peyderpey değişen teşkilâttaki taraftarlarının tekrar işbaşına getirilebilmesi için Hükümette söz sahibi olmanın sonsuz faydaları vardır. Ne var ki Bilgiç, Başbakana karşı açıktan açığa cephe almakla şansını yitirmiştir.

Bilgiçin giriştiği yeni bir mücadele devresinde Demirel de elbette ki mukabil tedbirler almakta gecikmeyecektir. Şimdi Başbakanın elindeki en tesirli silâh, Kabinede yapılacak revizyondur. Ancak, Hükümette yapılacak değişiklik sadece Bakan olacakları memnun edeceği içindir ki, Grupta beliren hoşnutsuzluk ve keşmekeş devam edecektir. Grupta girişilen kıyasıya mücadelenin Senato seçimlerinin arefesinde cereyan etmesi, Demireli daha da güç durumda bırakmaktadır.

Demirel, modelini daima eski DP'den aldığı için, şimdi Bilgiç konusunda şöyle düşünmektedir:

"— Kurucular, Bölükbaşıyla takımını attılar ve partide kuvvetlendiler. Kurucular Tahtakılıç ve takımını attılar, partide kuvvetlendiler. Kurucular İspatçıları attılar ve partide kuvvetlendiler. Kurucular Köprülüyü bile bertaraf ettiler ve kuvvetlendiler.

Ben Bilgiçi neden yürütüp te kuvvetlenmeyeyim?"

Petrol

'Hatırlamıyorum Reis bey.."

Gazeteci, Enerji Bakanı İbrahim Derinere sordu:

"— Türkiye Petrolleri A.O, yeni bir milli rafineri kurulması için teşebbüse geçmiş, fakat ATAŞ rafinerisinin itirazı sonunda anlaşmazlık komisere intikal ettirilmişti. Acaba, komiserin raporu ne yöndedir?"

İhsan Topaloğlu konuşuyor
Doğru söz, doğru sonuç

Deriner, bir süre düşündü, sonra şöyle cevap verdi:

"— Rapor bana intikal etti. Fakat aradan zaman geçtiği için şimdi hatırlıyamıyorum. Türkiye Petrollerine sorarsanız, öğrenebilirsiniz."

Gazeteci, Bakanın tavsiyesine uyarak Türkiye Petrolleri AO Genel Müdürü Gülezi aradı ve aynı soruyu ona tekrarladı. Turgut Gülezin cevabı Derinerinkinden pek de farklı olmadı:

"— Raporun muhteviyatını bilmiyorum. Fakat, rafinerinin kurulması için teşebbüse geçilmiştir."

Olay, Enerji Bakanının, kendi bakanlığını ilgilendiren önemli bir konuyla ne derece ilgili bulunduğunu gösterecek mahiyettedir.

Söz konusu rapor, Türkiye Petrolleri AO ile ATAŞ rafinerisi arasında patlak veren bir anlaşmazlığın giderilmesi için İstanbul Üniversitesi Profesörlerinden Memduh Yaşa ile Haydar Furgaçın birlikte hazırladıkları rapordur. TPAO, dördüncü rafinerinin kurulması için teşebbüse geçmiş ve ruhsat alabilmek için Ağustos ayı başlarında Petrol Dairesi Başkanlığına başvurmuştu. Yürürlükteki Petrol Kanununa göre, bu konuda Mersindeki ATAŞ rafinerisinin ortakları Mobil, Shell ve BP -British Petroleum- şirketlerinin görüşünün de alınması gerekiyordu. Fakat, kanunî itiraz süresi dolduğu halde, Petrol Dairesi Başkanlığı, TPAO'nun karşısına, ATAŞ adına bir itirazla çıktı. Bunun üzerine TPAO temsilcileri, Prof. Muammer Aksoy ile Özer Derbil, itirazın yersiz bulunduğunu, bunun, devletin içişlerine karışmak ve yatırımlara müdahale demek olduğunu bildirdiler. Fakat, nedendir bilinmez, bugünki Bakan, dünki Müsteşar İbrahim Deriner, itirazları gözönüne almadı. Üstelik ATAŞ'ın, 3 milyon 200 bin ton olan yıllık kapasitesini 2 misline çıkarma talebine TPAO'nın itirazını aynı işleme tâbi tuttu ve iki meseleyi birleştirerek, Mehmet Turgutun görevlendirdiği komiserlere havale etti. Ne var ki, komiserlerin Memduh Yaşa ile Haydar Furgaçın petrol mevzuatı ile ilgi dereceleri, göreve başladıkları ilk günlerde yazdıkları dilekçelerle anlaşıldı: Yaşa ve Furgaç, Petrol Dairesi Başkanlığına göndermeleri gereken dilekçeleri, Petrol Ofisi Genel Müdürlüğüne postalamışlardı! İşin garip bir tarafı da, dilekçelerin, hatalara varıncaya kadar, aynı özelliği taşıdığıydı. Dilekçeler aynı daktilo makinesinde, aynı tip kâğıda yazılmıştı. Anlaşılıyordu ki, komiserler arasında yakın bir irtibat vardı.

AP ekibi işbaşında

Mesele, aradan aylar geçtiği halde bir sonuca bağlanamadı. Oysa, petrol komiserleri, yürürlükteki

Özer Derbil
Söz müdafaanın

Petrol Kanununu inceleyecekler, daha önemlisi, milli menfaatlerin gerektirdiği şekilde karar verecеklerdi. ATAŞ'ın, kapasitesini iki misline çıkarması talebi kabul edilmez, TPAO da 3 milyon 500 bin ton kapasitelik dördüncü rafineriyi kurarsa, Türkiyede milli petrol şirketinin kapasitesinin hakim olması sağlanacaktı. Batman rafinerisinin yıllık kapasitesi 780 bin ton, İpraşınki ise 1 milyon tondu. Bunlara bir de yeni kurulacak rafinerinin 3 milyon 500 bin ton kapasitesi eklenirse, 5 milyon 280 bin tonluk bir kapasite sağlanmış olacaktı. Buna karşılık ATAŞ, 3 milyon 200 bin ton olan kapasitesini iki misline, yani 6 milyon 400 bin tona çıkarmak için çaba sarfediyordu. ATAŞ'ın talebi kabul edildiği takdirde, değişen bir şey olmayacak, hakimiyet gene yabancı petrol şirketlerinin eline geçecekti.

Komiserler raporun hazırlanmasını geciktirirlerken, AP İktidarının boy hedeflerinden İhsan Topaloğlunun TPAO'nın başından alınması ve yerine AP eğilimli, Mehmet Turgutun arkadaşı Turgut Gülezin getirilmesi manidardır. Nitekim, Gülezin göreve başlamasından bir süre sonra, Mart ayı sonlarında, komiserler raporlarını Bakana verdiler. Rapora göre, TPAO'nın teşebbüsü müspet karşılanıyor, buna mukabil ATAŞ'ın talebi de reddedilmiyordu. Yani, ne şiş yansın, ne kebap...

TPAO, nedense rapora itiraz etme cesaretini gösteremedi. Böylece, kanunî itiraz süresi de dolmuş oldu.

Bu işlemden en çok memnuniyet duyanlar, tabiî, ATAŞ'ın ortakları ve yabancı petrol şirketleriyle içlidışlı münasebetler kurma temayülündeki AP İktidarıdır. Fakat, yabancı petrol şirketlerini memnun edebilmek için girişilen oyunun sonuçları, İktidarı bir cendere içine sokmuş durumdadır. Danıştay, İhsan Topaloğlunun aldığı tehir-i icra kararına itiraz eden Başbakanlığın talebini reddetmiştir. Bu arada, Topaloğlunun İpraş İdare Kurulu Başkanlığından alınması hakkındaki kararın iptâli için İzmit Asliye Ticaret Mahkemesinde şirketin denetçisi sıfatıyla Özer Derbilin açtığı dâva müspet şekilde sonuçlanmıştır. Kararın iptâli için İzmit İcra Memurluğuna bir yazı gönderilerek, mahkemenin verdiği kararın uygulanması istenmiştir.

Görülmektedir ki, yabancı petrol şirketlerinin menfaatlerini korumak amacıyla girişilen küçük hesaplar, İktidara pahalıya malolacağa benzemektedir. Zira, yabancı petrol şirketlerinin yeni teşebbüsleri, AP İktidarını halkoyu nazarında güç duruma sokabilecek yönde gelişmektedir. Meselâ Mobil şirketi yöneticileri, geçen ayın sonlarında Maliye Bakanlığına başvurarak, İnönü Hükümetleri zamanında ham petrol fiyatlarında sağlanan yüzde 10 ve IV. Koalisyon devresinde elde edilen yüzde 2,5 oranındaki indirimin kaldırılmasını istemişlerdir. Buna nasıl bir cevap verileceği merakla beklenmektedir.

Skandallar

Yaprak dökümü

Eskiden DP'liydi. Bu partinin ikbal devrinde, iyi - kötü, nimete kavuşmuştu. O zaman kendisine bir devlet dairesinde tatlı, kontroldan uzak bir iş verilmiş ve güzel günler yaşamıştı. Sonra "tanka çarpıldığında", yani 27 Mayısta ortadan kayboluverdi. Aradan bir süre geçti ve kendisini tanıyanlar, sesini, memleketi olan Ispartadan duydular. Orada küçük bir gazete çıkarıyor, işi idare ediyordu. İhtilâlin dağdağalı devri geride kaldığında, Ankaraya seyahatleri sıklaşmaya başladı ve kendisi gibiler için emniyet verici şartların doğduğunu hissedince Ankaraya temelli yerleşti. AP'li gazetelerde çalışıyor ve eski güzel günlerin avdet edeceğini düşünerek, içtenice keyifleniyordu. Hele hemşehrisi Süleyman Demirelin Genel Başkan adaylığı söz konusu olunca, kabına sığamaz oldu. Galiba işler, geçmiştekinden de parlak hale girecekti.

Demirel AP Genel Başkanı seçildi ve kahramanımız hemşehrisinin en yakınında yerini aldı. Artık, Genel Başkanın müşavirleri arasındaydı. Seçim gezilerinde Genel Başkanla bitişik odalarda yatıyor, seçim nutuklarının hazırlanmasında ve dağıtılmasında büyük rol oynuyor, hattâ ve hattâ, bazen Demirele, basın mensuplarını atlatabilmesi için taktikler veriyordu. Bu arada statüsü ve geliri önemli oranda değişmişti. Zafer Gazetesinde İstihbarat Şefliğine yükselmiş, ayrıca Petrol Ofiste basına reklâm dağıtma işleriyle ilgili bir göreve getirilmiş-

Zekâi Komşuoğlu
Alavere dalavere

ti. Bu göreve her gün gitmiyor, vaktini daha çok gazetede ve artık Başbakan olan Süleyman Demirelin evinde geçiriyordu. Başbakanın evine gidenler, çok zaman onu orada buluyorlardı.

İşte tam bu sırada çok komik bir şey oldu.

Zekâi Komsuoğlu adını taşıyan bu tipik kahraman, 21 Nisanda, Tayfun Reklâmın sahibi Nusret Baban tarafından Bulvar Palasa, yemeğe dâvet olundu. Yemek yenildi, görüşülecek işler görüşüldü ve beraberce çıkılırken iki kişi Komsuoğluna yaklaştılar, sivil polis olduklarını söylediler ve kendisini Merkeze davet ettiler. Kahramanımız "statüsü"ne hiç de uymayan bu muamele karşısında fena halde bozuldu, gazeteci olduğunu söyledi, başka şeyler ihsas etti, fakat nafile! Polisler görevlerini yaptılar.

Merkezde mesele ortaya çıktı: Zekâi Komsuoğlu, rüşvet almakla itham ediliyordu.

İtham, Komsuoğlunu çılgına döndürdü. Nasıl olurdu? Kendisi gibi bir şahsiyete nasıl böyle bir ithamda bulunulabilirdi!.

Fakat üzeri arandığında, ihbarı yapan Nusret Baban tarafından polise önceden numaraları verilmiş gıcır gıcır 5000 lira ortaya çıktı!.. Derhal suçüstüne ve oradan da Ağır Cezaya sevkedildi. Delilin kesinlikle ortada bulunuşu ve suçun mahiyeti bakımından hakim, "Demirelin Müşaviri"ni tutuklamakta tereddüt göstermedi. Komsuoğlu şimdi, cezaevinde, bu ayın ortalarındaki duruşmayı ve nüfuzlu dostlarının kendisini kurtarmasını beklemektedir.

Bir yüzdeci mi?

Meselenin içyüzü, duruşmalar ilerledikçe daha iyi ortaya çıkacaktır. Mahkeme mutlaka bu olayı ve delilleri değerlendirecek ve 1966 Türkiyesinde bazı çevreleri allak bullak eden bu olay salim bir hükme bağlanacaktır. Öğrenildiğine göre, Komsuoğlunun yakınları, suçüstünü yaptıran Nusret Babandan, duruşmalara müdahil olarak girmemesini rica etmişlerdir. Böylece cezanın hafifliyeceğini ummaktadırlar. Bu ricayı kabul eden Nusret Baban, yakınlarına, Komsuoğlunu niçin yakalattırdığını, boğazını göstererek, "Yahu, artık burama gelmişti!" diye izah etmektedir. Bilhassa reklam şirketleri kulisinde dolaşan haberlere göre, Komsuoğlu, yakalanışı ile sonuçlanan çalışma tarzını uzun bir süredir devam et-

GENERALLER NOBETTE

Generaller 29 Nisanda nöbette
"Anlayana sivrisinek saz, anlamıyana..."

AP ileri gelenlerinin ve Demirel borazanlarının generallere karşı hiddet duymalarının şaşılacak bir tarafı yoktur. Bugünkü iktidarın bir AP — Ordu koalisyonu olduğu açıktır ve Türkiyede her siyasi parti iktidarının Ordu ile -birlikte olmasa bile- onun temayülüne kulak vererek memleketi idare etmesi eşyanın tabiatı icabıdır. Şimdi, generallerin bazı çıkışları AP ile Ordu arasındaki temel görüş ve anlayış farklarını suyun üstüne getirmekte, AP'lileri tedirgin etmektedir. Fakat esaslı meselelerin bir cila tabakasıyla örtülmesinin mukadder âkibeti bundan başka ne olabilirdi ki? AP ile Ordunun başlıca ortak noktası, ikisinin de komünizme karşı ve şiddetle düşman olmalarıdır. Ama generallerin çıkışları, iki teşekkülün komünizm anlayışının dahi aynı bulunmadığını ispat etmiştir. O zaman bir takım AP'liler -meselâ sayın milletvekilleri Mevlût Yılmaz efendi- generallere veryansın etmenin zamanının geldiği inancı içinde harekete geçmişlerdir.

Generallerin Atatürk heykellerinin önünde dimdik nöbete geçmeleri de, AP — Ordu koalisyonunun iki kanadı arasında bir sürtüşme teşkil etmiştir. Orgeneral Turalın "Biz o nöbeti elli yıldır tutuyoruz" sözünden Atatürk heykellerine tecavüz konusunda Ordunun da kendileri gibi düşündüğü manasını çıkaran ve bunu böyleymiş gibi göstermeye çalışan AP'liler bir sabah kalktıklarında, gazetelerinde, Atatürk heykeli önünde nöbet tutan ve her biri bir kuvveti temsil eden generalleri görünce şaşırmışlardır. Generallere o emri, elbette ki bizzat Tural vermiştir ve Turalı, antikomünizm konusunda dahi AP ile aynı paralelde göstermek yıldızı ay zannetmektir .

Bir koalisyonda Ordu, sözünü böyle söyler. O, demeç vermez, nutuk atmaz. Bir meselede vaziyet alır, görüşünü belli eder.

Anlayan anlar, anlamayan anlamaz.

Vah, anlamayana!

tirmekteydi. Hattâ Petrol Ofisten Komsuoğlu aracılığıyla alınan ilân bedellerinin yüzde 25 kadarının epey bir süredenberi "özel bir cüzdan"a gittiği belirtilmektedir. Reklâm şirketleri ve ilâna muhtaç küçük gazetelerle Komsuoğlu arasındaki münasebetlerde "gör bizi, göreyim sizi" tekerlemesinin epey kullanıldığı ileri sürülmektedir.

Bu meselenin Tayfun Reklâm tarafından ortaya çıkarılmasının sebebi ise, bu müessese ile Petrol Ofis arasındaki bir anlaşmanın yürüme şeklidir. Tayfun Reklâm epey bir süre önce Petrol Ofisin radyo reklâmlarının dağıtıcılığı işini üzerine almıştı. Anlaşmanın şekline göre, reklâm şirketi, Ofisin reklâmlarını piyasa rayicinin altında bir fiyattan almakta ve bir komisyon karşılığında diğer şirketlere dağıtmaktaydı. Ancak herhangi bir teminata bağlı olmayan bu anlaşma bir an gelmiş ihtilâfa sürüklenmiştir. Diğer reklâm şirketleri, Tayfun Reklâmın dağıtım işini aksattığını, paralarını geç ödediğini Ofise şikâyet etmişler, Ofis de Tayfun Reklâma anlaşmayı feshedeceğini bildirmiştir. Tayfun Reklâm yöneticilerine göre bu bir komplodur ve Komsuoğlunun diğer şirketleri tahriki ile meydana gelmiştir. Bu şirketin bir elemanı:

"— Komsuoğlu bizden hisse istedi. Vermeyince, işi sabote etti. Son defa ise Ofisle aramızı bulmak vaadinde bulunup 20 bin lira istedi. Veremiyeceğimizi söyledik. Israr etti. Bunun üzerine 5000 lirasını hemen, gerisini sonra vereceğimizi vaad edip, kendisini yakalattık" demektedir.

Bu olay bir milli müessese olan Petrol Ofis için bir darbe teşkil etmiştir. Ofis, şu anda, reklâmları durdurma eğilimindedir. Bunun sebebi, olaydan sonra beliren çekingenliktir. Oysa bu arada diğer yabancı petrol şirketleri hararetli kampanyalar açmış bulunmaktadırlar.

"Ne ararsan bulunur.."

AP cenahı, bu skandalın ilk sarsıntıları geçmeden ikinci bir haberle karıştı. Bu habere göre, AP Adana milletvekili Turan Dilligil, parti nüfuzunu kullanarak bir nevi kaçakçılık yapmaya teşebbüs etmişti. İşin ilginç yanı, bu haberi, yine AP taraftarı olan Yeni İstanbul gazetesinin yayınlaması idi! Bu gazetenin, Köln muhabiri Ahmet Günere atfen bildirdiğine göre, Turan Dilligil Köln İşçileri Derneği Yönetim Kurulu üyelerine antetli ve imzalı mektuplar göndermiş ve dernek idarecilerinin adresine ayrıca göndereceği 50'şer adet Adalet Gazetesinin 70'er fenig'den satılmasını ve karşılığının Deutsche Bankta açtırdığı özel hesaba yatırılmasını istemiştir. AP adına konuşur gibi bir eda ile yazılan bu mektup Almanyada -daha sonra da Türkiyede- şaşkınlık yaratmıştır. Almanyadaki bazı gazeteler olayı sütunlarına geçirmişlerdir. Eğer böyle bir hesabın açıldığı doğru ise -ki Adalet Gazetesi, Yeni İstanbulun iddiası karşısında hâlâ susmaktadır- ve Turan Dilligil bu şekilde dışarıya gönderdiği gazetelerin döviz olarak şahsi hesabında biriken karşılığını Türkiyeye transfer ettiğini ispat edemezse, kanun ve halkoyu karşısında kaçakçı durumuna düşecektir!

Aslında bu olaylar, Türkiyenin içinde bulunduğu şartlara tamamiyle uygundur. Nasıl geldiği, ne için geldiği bilinen bir iktidar faaliyete geçmiştir. Çarklar işlemekte, beceriksizler, yaptıklarını ellerine yüzlerine bulaştırarak, açığa çıkmaktadırlar. Bu olaylara en çok kızanlar ise, dümenlerini beceriklice ve kılıfına uydurarak yürütenlerdir. Ama yaprak dökümü de başlamıştır Yeni skandallar beklenmelidir.

XXIX

Seçimlere paydos — İsmet Paşa İstanbulda hastalanıyor ve Samsuna gidemiyoruz — Meclisin 15 malını takdim ederim — Nisan ve Mayıs gösterileri nasıl tertip edilirdi? — Bir gün halk Kızılayda İsmet Paşaya görülmemiş tezahürat yapıyor ve İsmet Paşa artık tam devleşiyor — D.P. Büyükleri feryat ediyorlar: Olmuyor, olmuyor, olmuyor!

Kayseri Hadiselerine kadar bir erken seçimin, bilhassa Menderesin aklından geçtiğini, Başbakanın bunu zaman zaman göze aldığını söylemenin hatalı bir tarafı olduğunu sanmıyorum. Bu konuda Menderesle Bayar arasındaki görüş farklarını da söylemiştim. Fakat Kayseri Hadiseleri, bir takım tedbirler alınmadan erken veya geç, seçimlere gitmeyi imkânsız kıldı. Bakınız, neden?

İsmet Paşanın Ocak ayındaki Bursa seyahatiyle başlayan devrede İktidarın ve Muhalefetin liderleri arasında sürüp giden şey, bir "kudret tartışması"ydı. Menderes ve bütün Demokrat borazanlar memlekete şunu söylüyorlardı: Devlete hâkim olan biziz, Hükümet her hareketi kahredecek kadar kuvvetlidir! Buna mukabil İsmet Paşa ve Muhalefet Basını kanun dışı hiç bir zorlamaya D.P.'nin gücünün yetmeyeceğini ilân ediyorlar, D.P. Büyüklerinin böyle bir zorlamaya âlet olacak kuvvet bulamayacaklarını bildiriyorlardı. Kayseri seyahati ve onu takip eden hadiseler iki tarafın iddialarındaki hakikat payını herkese gösterdi. Herkes anladı ki, konuşmalarının tonu Bursadan itibaren gittikçe yükselmiş bulunan İsmet Paşa havaya lâf etmemektedir, aksine, kuvvetlerinin gerçek durumunu tamamile müdrik bir komutanın emniyeti içinde bulunmaktadır.

İsmet Paşa, İncesudan Ankaraya döndüğü gece evde bir güzel uyku çekti. Ertesi gün terütaze Meclise gitti. Meclisin tatilden sonraki bu ilk celsesinde bir hadise olmadı. Fakat ilgi, zaten Meclise değildi. Asıl, D.P. kendi Grupunu toplantıya çağırmıştı. Ortalıkta "sert tedbirler"in alınacağı sözü dolaşıyordu. İsmet Paşa "Bekleyelim" dedi. Bir kaç gün sonra İstanbula geçecek, oradan Samsuna gidecek, dönüşte Amasyaya uğrayacaktık. Samsun ve Amasyada C.H.P.'nin il kongreleri vardı. İsmet Paşa iki nutuk söyleyecekti. D.P.'nin Büyük Başları Kayseri Hadiselerinin kendi saflarında uyandırdığı perişanlığı hangi tedbirlerle dağıtacaklarını düşünürlerken -İsmet Paşanın Kayseriye girişi ve Kayserililerin gösterdikleri azim, irade bir anda efsaneleşip dalga dalga bütün vatan sathına yayılmıştı- İsmet Paşayla birlikte, bizim evin kütüphanesinde Samsun ve Amasya nutukları üzerine çalıştık.

Menderes, D.P. Grupunu Nisanın 7'sinde topladı. Günlerden bir Perşembeydi. Biz aynı gün, uçakla İstanbula hareket ettik. İsmet Paşa fena halde nezleydi. Kayseri seyahatinde hem üşütmüştü, hem de geçirdiği mide rahatsızlığı bünyesini yormuştu. Buna rağmen yola çıktık.

O gün D.P. Grupu altı saate yakın süren bir toplantı yapmış. Milletvekilleri konuşmuşlar, Bakanlar konuşmuşlar, Başbakan konuşmuş. "Bu Muhalefet" ve "Bu Basın"la memleketin idare edilemeyeceğine Demokratlar kesin karar vermişler ve mutlaka bir Tahkikat Komisyonunun kurulup bunların hakkından gelmesini öngörmüşler.

İsmet Paşa D.P. Grupunun tebliğini İstanbulda okudu. Perşembe akşamı doğruca Taşlığa indik. O akşam İsmet Paşanın biraz ateşi çıktı. Samsuna vapur ertesi sabah kalkıyordu. "Gidebilecek miyiz?" dedim. İsmet Paşa "Gideriz. Bu ge-

ce erken yatıp bir iyi dinleneyim. Kemiklerim ağrıyor" cevabını verdi. Grip mikrobunun vücuduna girmiş olduğundan haberi yoktu. O akşam ben, D.P. Grupunun tebliğini Cumhuriyetteki arkadaşlardan aldım. Odasına çekilmiş bulunan İsmet Paşaya ilettim. Fazla umursamadı. "Samsunda cevabını alırlar. Vapurda konuşmanın orasını burasını değiştiririz" dedi.

Fakat ertesi sabah, İsmet Paşanın ateşi 38 idi. Bu şekilde yola çıkmasına imkân yoktu. Dr. Kemalî Beyazıt da bizimle beraber Samsuna gelecekti. O, Park Otelde kalıyordu. Durumu telefonla ona bildirdim. Beyazıt hemen kalktı, geldi. Dr. Cihat Abaoğlunu da çağırdık. İsmet Paşa gripal bir rahatsızlık geçiriyordu. Endişeyi mucip bir hal yoktu ama, İsmet Paşanın odasından çıkması da bahis konusu değildi. Tabii bir takım ilâçlar da verdiler. Fakat asıl tedavi, istirahat olacaktı. İsmet Paşa Kemalî Beyazıta Ankarayı aramasını, seyahatin tehir edildiğinin bildirilmesini, kendi yerine İsmail Rüştü Aksalın gönderilmesini söyledi. Samsunda halkın hazır olduğunu biliyordu. Nitekim ertesi gün, sabahın yedisinde Aksal yola çıktı ve geçtiği her yerde çoşkun şekilde karşılanarak Samsuna gitti. Samsun da bir D.P. kalesi olarak biliniyordu. Gerçekten de öyleydi. Hep D.P.'ye oy vermişti. Samsun İhtilâlden bir yıl sonra da, Anayasaya referandumda "Hayır" diyecektir. Ama, 1960 İlkbaharında Samsun bile D.P.'ye karşı doluydu ve geniş Samsunlu kütleler memleketin D.P. Büyükleri elinde felâkete götürüldüğünü görüyorlar, ümitlerini C.H.P.'ye bağlı tutuyorlardı.

İsmet Paşa Cuma gününü evde geçirdi. O akşam ateşi gene yükseldi. Ankaradan, aile doktoru Bekir Berkol geldi. Tevfik Sağlam da uğradı. Bütün doktorların teşhisi bir oldu: Hastalık, gripal bir anjindi. İsmet Paşaya yeni ilâçlar verildi.

Bu hastalık, o günler Ankaradaki D.P. çevreleri tarafından nasıl tefsir olundu, bilir misiniz? İsmet Paşanın bir müfrit olduğu, C.H.P. içinde itidal taraftarı makul kimseler bulunduğu, bunların İsmet Paşa üzerinde tazyik yaptıkları, Genel Başkanın o tesirle seyahatten vazgeçtiği, bunun için de hastalık rolü oynadığı tarzında.. D.P. Büyükleri artık ya inanmak istediklerine inanıyorlar, ya da etrafları onları aldatıyor, kendilerine yanlış haberler veriyordu. Bir D.P. gazetesi ise sevinçle ilân etti: İsmet Paşa ölüm halindeydi!

Bunun, D.P. Büyüklerinin içinde bulunduğu ruh haletine fazla pembelik verdiğini sanmam. Cuma günü Menderes, Bakanlar Kurulunu toplamış. Orada, yeni bir kanunun Meclisten geçirilmesi kararlaştırılmış: Hükümet sivil halkın elindeki silahları toplayacakmış ve ruhsatsız silah taşıyanlara verilen cezalar arttırılacakmış. Ruhsat sadece D.P. çapulcularına verileceği için İktidar böylece, silahlı milis kuvvetlerine de sahip olacak, Orduyu kullanamamasını telafi edecekti. Bu fikir sonradan daha da ilerleyecek ve Mayısın buhranlı günlerinde bazı D.P.'liler buna yapışacaklardır. Gerçekten de o gece, Ankarada büyük bir silah araması yapılmış.

Ertesi gün Başbakan, bütün yüksek rütbeli generallerin Başbakanlıkta Milli Savunma Bakanı Ethem Menderesin başkanlığında toplanmasını emretmiş. Toplantıya Namık Gedik, Şemi Ergin, İzzet Akçal gibi Demokratlar da katılmışlar. Orada, Ordunun nabzı yoklanmış. Generallerin fazla dikbaşlı olmamalarına rağmen İktidar, Orduya fazla güvenilemeyeceğini anlamış. Gerçi bazıları, Ordunun kendi emir ve komutalarında kalacağı hususunda teminat vermişler. Fakat bir güven duygusunun yokluğu hissedilmiş.

Bu toplantının, artık teşkilatlarını tamamlamış olan genç subayların kulağına kar suyu kaçırmış bulunduğunu sonradan öğrenmişimdir. Bilhassa Ankaradakiler önce merak etmişler. Neticeyi öğrendiklerinde -Bakan veya Komutanlar İktidardan yana da olsalar çok yaverin gönlü İhtilâlcilerle beraberdi- rahatlamışlar ve toplantının kendi hazırlıklarıyla ilgili bulunmadığını anlamışlar.

Halbuki toplantının asıl önemi başkadır. İktidar generallerin havasından, İsmet Paşanın dediği gibi, Orduyu istediği tarzda ve her halde kullanamayacağı inancını çıkardı. Bu, olağanüstü yetkili komisyon fikrini daha da kuvvetlendirdi.

İsmet Paşanın rahatsızlığının güç devresi uzun sürmedi. Fakat daha bir süre, evden çıkmaması lâzımdı. O günleri en iyi -ve İktidarı en fazla tedirgin edecek- şekilde geçirdi. Bölükbaşı kendisini ziyarete geldi. "Paşam, tam hasta olacak zamanı buldunuz" diyordu. O sıralarda pabuç pahalı olduğu için Bölükbaşının İsmet Paşaya sokulganlık devriydi. Sonra, Fahri Belen İsmet Paşayı ziyaret etti. Bir kaç gün sonra da 14 emekli general ve amiral birden, tantanayla Taşlığa gel-

diler ve bu, D.P. Büyüklerinin bütün kanını başına çıkardı. Gece Radyo Gazetesi veryansın ediyordu: Bu İsmet Paşa ne yapıyordu? Aklınca, bir takım safdışı askerlerle ihtilâl mi çıkartacaktı?

Seçimler artık kesinlikle geri bırakılmıştı. Halbuki Kemal Aygün gibi bir takım sezgi sahibi Demokratlar gerginliğin ancak seçime gitmekle giderileceğini görüyorlar ve bunu söylüyorlardı. Mesela İstanbulun Belediye ve D.P. İl Başkanı fikrini bir D.P. toplantısında açıkça ifadeden çekinmedi, "Hani şu havaya girilmişken seçim yapılsa hiç de fena olmaz" dedi. Ama Ankaranın niyeti başkaydı. "Kendilerine göre bir seçim" hazırlıyorlardı. Bunu bir akşam Radyo Gazetesi açıkca ilan etti.

Radyo Gazetesindeki o konuşmayı Burhan Belgeye bizzat Menderes yazdırttı. Bundan dolayıdır ki konuşma, ancak yarım saatlik rötarla okundu. Radyolar dinleyicilerini hafif müzikle oyaladılar. Menderesin, "Sahibinin Sesi" ağzından açıkladığı şuydu: Seçimlerin öne alınmasından kat'i şekilde vazgeçilmişti. Burhan Belge o renkli üslûbuyla "önce sahanın temizlenmesi" lüzumunu söyledi, ondan sonra "Durun bakalım, hele saha temizlensin, bir seçim ancak o zaman düşünülebilir" dedi. Sahanın temizlenmesi görevi, kurulacak Tahkikat Komisyonuna veriliyordu.

İsmet Paşa bir kaç gün sonra evden de çıkabildi. Parti Merkezine gitti, orada çoğu Teknik Üniversiteden olan gençlerin C.H.P.'ye kayıt beyannamelerini imzaladı. Tabii orada birikmiş olan kalabalık Muhalefet Liderini hararetle alkışladı. Nisanın 16. Cumartesi gecesi, son uçakla Ankaraya döndük. Meşhur Tahkikat Önergesi Pazartesi günü Mecliste görüşülecekti. Önergeye karşı İsmet Paşa konuşacaktı. D.P. Meclis Grupu, Tahkikat Komisyonu kurulmasını isteyen kendi iç komisyonunun raporunu Salı günü, gene altı saat süren bir toplantıda kabul etmişti ve bunun müracaatını Meclise yapmıştı. Radyo Gazetesi o günden beri bunun propagandası ve havasıyla meşguldü. Memleket Muhalefet ve Basın yüzünden tarifsiz karışıklıklar içine düşmüştü. Muhalefetin ve Basının hakkından gelmek lazımdı. Tahkikat Komisyonu bunların hakkından gelecekti.

İşte bu sıradadır ki Meclisin bir komisyonunda son derece ilgi çekici bir tartışma cereyan etti. D.P. İktidarı Amerikayla yeni bir ikili anlaşma imzalamıştı. Bunun tasdiki isteniliyordu. Amerika, Türkiye silahsız bir tecavüze maruz bırakıldığı takdirde, Hükümet talep ederse, müdahalede bulunabilecekti. Muhalefet, komisyonda sordu: "Bu, ne demektir?"

Gerçekten de D.P.'nin bütün borazanları Türkiyede bir iç harp tehlikesini söylüyorlardı. Türkiyeyi karışmaya hazır bir memleket olarak gösteriyorlardı. Bunun tahrikçisi diye ilan ettikleri Muhalefete ve Basına karşı olağanüstü yetkili bir organ kuruyorlardı. Farzediniz ki buna rağmen halkın galeyanına hâkim olamadılar. Bu takdirde Amerikaya başvururlarsa amerikan askerleri, Lübnana gittikleri gibi Türkiyeye de gelecekler miydi? Tartışma en ziyade Bülent Ecevitle Fatin Rüştü Zorlu arasında oldu. Bülent diyordu ki:

"— Türkiye dışardan silahlı bir tecavüze uğrar, Amerika yardımımıza koşar. Zaten bu, NATO'nun da bir vecibesidir. Ama, silahsız tecavüz ne demektir? Silahsız bir tecavüze karşı silahlı amerikan müdahalesi nasıl olur?"

Buna karşı Zorlu, işi, iç karışıklıkları bastırmaya Hükümetin gücünün yeteceğini söylemekle geçiştirdi. Bildirdiğine göre, ikili anlaşmanın Muhalefet tarafından belirtilen endişeyle ilgili bir kastı yoktu. Sonra da, D.P. organları hücuma geçtiler: Yani C.H.P. bir ihtilâl hazırlıyordu da, tedirginliği ondan mıydı? C.H.P. bir ihtilâl hazırlamıyordu ama, memleketin bir ihtilâle süratle gittiğini görüyordu ve korkulan başa geldiğinde duruma bir de yabancılar karıştırılırsa Türkiyenin çok feci vaziyetlere düşmesini önlemeye çalışıyordu.

Gerçekten de bu ikili anlaşma İhtilâlcileri meşgul edecek, onları Menderesin yurt içinde bulunduğu bir sırada hareketi yapmaya itecek, Hükümetin böyle bir müracaatta bulunamaz halde ele geçirilmesini şart kılacaktır. Hareketten sonra da İhtilâlciler Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Selim Sarperden bu anlaşmanın gerçek mahiyetini defalar ve defalarla soracaklar, Sarper onları, anlaşmanın böyle işlemeyeceği hususunda temin edecektir. Türk milletine karşı Coniler tarafından savunulan bir hükümet! Çok şükür ki bu ayıbı Allah, İhtilâlcilerin ellerini çabuk tutmaları sayesinde göstermeyecektir.

İsmet Paşa Pazar gününü evde arkadaşlarıyla konuşmak, kendisi yokken Ankarada olup bitenleri öğrenmek ve istirahat etmekle geçirdi. Görüşülecek önergeyi tetkik etti, İsmail Rüştü Aksalla ve C.H.P.'nin diğer ileri gelenleriyle, yapacağı ko-

nuşmanın esaslarını görüştü. Sonra, bizim eve geçti. Mecliste yapacağı konuşmayı yazdırttı. Bu, D.P. İktidarına karşı İsmet Paşanın son ikazıydı ve meşhur "Böyle devam ederseniz, sizi ben bile kurtaramam" ihtarını ihtiva ediyordu. İsmet Paşa kurulacak komisyonun "Baskı rejiminin kanun dışı bir parçası" olduğunu bildiriyor, onun kararlarını tanımadığını ilan ediyor ve bunlara mukavemet edileceğini haber veriyordu. İsmet Paşanın ihtilâller hakkındaki sözleri de bu nutuktadır. İsmet Paşa şöyle diyordu:

"— Şartlar tam olduğu zaman ihtilâller milletler için bir haktır."

İsmet Paşayla ertesi sabah, yatak odasında uzun uzun konuştuk. Robdöşambrlaydı. Öğleye kadar çıkmayacaktı. Bir akşam evvel hazırladığımız metni arkadaşlarına gösterecekti. Ne söylerse söylesin, Demokratların Tahkikat Komisyonunu kuracaklarını elbette ki biliyordu. Önerge, D.P.'nin iki Grup Başkanı, Mazlûm Kayalarla Baha Akşit tarafından Meclise verilmişti. Bu Mazlûm Kayalar talihsiz bir insan olmuştur. Eşi ve çocukları, koyu C.H.P.'liydiler ve gidişi elbette ki tasvip etmiyorlardı. Çocuklar, evin duvarlarına "Yaşa İsmet Paşa" diye yazarlarmış. Eşi, annesiyle birlikte, 1960 İlkbaharının o en karanlık günlerinde İsmet Paşaya bir bağlılık telgrafı çekti. Telgraf duyuldu. Bunun üzerine Mazlûm Kayalar eşini C.H.P.'den istifaya zorladı. Çok Demokrat evi 1960 İlkbaharında bu haldeydi. Tabii, Bayan Gedikler, Bayan Ağaoğlular, Bayan İleriler belki kocalarından da müfrittiler. Fakat onların dışında büyük bir "Demokrat ileri geleni hanımı" uçuruma gidildiğini kadınlık sevkitabiisiyle görüyorlardı.

C.H.P.'nin Büyükleri İsmet Paşanın konuşmasını mükemmel buldular. İsmet Paşa bunu Mecliste okudu. Mecliste daha konuşmalar da oldu. Tabii D.P. Grupu ve bilhassa öndeki silahşörler hop oturup hop kalkıyorlardı. Ama, Mecliste konuşulanın Mecliste kalması için gûya tedbir düşünülmüş olduğundan söylenenlerin duyulmayacağından D.P. kodamanları emindiler. Hayal!

Meclis, D.P. Grupunun oylarıyla "C.H.P.'nin ve bir kısım basının faaliyetlerini tetkike memur Tahkikat Komisyonu"nun kurulmasını kabul etti. Komisyon, İçtüzüğün 177. maddesine göre kurulacaktı. Yani tahkikat yapılacak, neticede suçlu bulunursa bunlar adalet mercilerine verilecekti. Meclis bir duruma, tahkikat yapmak için el koyuyordu. Menderes, aslında bir "Cellatlar Komisyonu" olarak vazife görecek olan ve Yassıadada bir kısmı idama, bir kısmı müebbet hapse mahkûm edilecek heyet üyelerini bütün D.P. Grupu içinden cımbızla seçmişti. Bunlardan daha uygunları mumla aransa bulunamazdı ve hepsi, tek kelimeyle nümunelikti. Bunlar Vacit Asena, Kemal Biberoğlu, Turan Bahadır, Hamdi Sancar, Bahadır Dülger, Sait Bilgiç, Hilmi Dura, Osman Kavuncu, Himmet Ölçmen, Kemal Özer, Necmeddin Önder, Selâmi Dinçer, Nusret Kirişçioğlu, Ekrem Anıt ve Nüzhet Ulusoydu. "Mallar Komisyonu", başkanlığa Hamdi Sancarı, raportörlüğe Nusret Kirişçioğlunu seçti ve derhal çalışmaya başladı. İlk iş olarak memleketteki bütün siyasî faaliyeti menetti ve Meclis müzakerelerinin yayınlanmasını yasakladı. Böylece, daha ilk adımda Meclis müzakerelerinin aynen yazılabileceğini söyleyen Anayasanın dışına çıktı. Tabii bütün bu tedbirler "Tahkikatın selameti cereyanını temin maksadı"yla alınıyordu.

Gazeteler ne Meclisin, Tahkikat Komisyonunun kurulmasının konuşulduğu celsesine, ne de İsmet Paşanın nutkuna dair bir satır yazabildiler. Bunu yazan gazeteler toplattırıldı, sorumluları adalete verildi. Ama Ulus, toplattırılmadan milletvekilleri tarafından kaçırılmıştı ve el altından dağıtılmıştı. Sonradan gazetenin o nüshaları ateş pahasına müşteri bulur oldu. Halk derhal hikâyeler uydurdu. Yasak edilen celsedeki bütün laflar ve günün hadiseleri bu hikâyelerdeydi.

İki üniversiteli satranç oynamaktadırlar. Vaziyet kritiktir. Biri, şahına münasebetsiz bir hamle yaptırır. Rakibi müsamahakâr, gülerek kendisine bakar:

"— Dikkat et! Böyle devam edersen, seni ben bile kurtaramam.."

Dört arkadaş şehrin en lüks lokantasına giderler. Mükellef bir yemek yerler. Garsondan hesap isterler. Hesap gelir: 270 lira. Adamlardan biri cebinden katlanmış bir Ulus çıkartır. Hani, sonradan toplattırılan Ulus. Garsona uzatır, "üstü kalsın" der. Garson yerlere kadar eğilerek selam verir, metrdotel koşup kapıyı açar.

Vakit akşam. Yemek sonrası. Evin genç çocuğu arkadaşlarıyla birlikte sinemaya gitmek istemektedir. Baba razı olmaz. "Otur, dersine çalış" der. Oğlan ısrar eder. Baba hiddetle haykırır:

"— Şu kapının eşiğinden bir adım öteye atamazsın.."

Oğul, sâkin cevap verir:

"— Çok rica ederim baba, meseleyi

Kayseri Hadisesine çevirmeyelim.."

Bunlar her yerde, her toplantıda anlatılıyor, İsmet Paşanın yasak edilmiş bütün konuşmaları teksir edilerek dağıtılıyor, bir kulak gazetesi görülmemiş şekilde faaliyette bulunuyor, memleket bir baştan ötekine, bazısı yalan, bazısı yanlış haberlerle çalkalanıp duruyordu. Bir kapalı rejim kurulunca ne olursa, bunların hepsi 1960 Nisanı Türkiyesinde oluyordu. C.H.P.'nin, "Kulak Gazetesi"nden bahseden bir tamimi işte Demokratların eline bu sırada geçti ve büyük hadise oldu.

Tamimi, C.H.P.'nin İstanbul il başkanlığı çıkardı. C.H.P. de, D.P. de birer Seçim Komitesi kurmuştu. Bunlar, mümkün nisbetinde gizlilik içinde çalışıyorlardı. O kadar ki D.P. il merkezindeki Seçim Komitesinin kapısına bir çiftay bile konmuştu.

C.H.P.'nin bir de derdi vardı. Bilhassa eski emniyetçi Kemal Aygünün İstanbula gelmesinden sonra partide gizli bir şey konuşulamaz olmuştu. Her şey sızıyor, Aygünün kulağına gidiyordu. Buna karşı, parti sırlarının muhafazası için il başkanlığı bütün teşkilata "gizlidir" kaydıyla bir tamim yaptı. Tamime göre, bundan böyle, gizliliği muhafaza edebilmek için kademeler arasındaki seçimle ilgili yazışmalar kademelerin tayin edeceği üyeler arasında yapılacaktı. Bunlar, fotoğraflı birer özel karta sahip olacaklardı. Tamimde, bir de şu fıkra vardı:

"İlçelerin irtibata memur ettikleri üyeler aynı zamanda Kulak Gazetesi muhabirliğini de deruhte edeceklerinden bu arkadaşlar şimdilik haftanın Salı ve Cumâ günleri saat 14 ilâ 16 arasında İl Seçim Komitesinden Cemal Yıldırım ile muntazaman temas edeceklerdir."

Tamim, sanki gizlilik lüzumunun ispatıymış gibi Kemal Aygünün eline geçti ve D.P. bu Kulak Gazetesi konusunda gürültüyü kopardı. İşte, C.H.P. yalan haberleri yaymak ve halkı ihtilâle teşvik etmek için özel bir teşkilat kurmuştu. C.H.P. suçüstü yakalanmıştı. Buna mukabil C.H.P. kendisini zayıf bir şekilde savundu.

Tamimden, İsmet Paşanın haberi yoktu. Tamime böyle bir fıkranın konması da, tabii ihtiyatsızlıktı. Zira bunun ele geçeceği düşünülmeliydi. Gerçek şudur ki o günler, C.H.P. bir yeraltı faaliyetinin bütün hazırlıklarını tamamlamaktaydı ve İstanbul teşkilatının tamimi bu faaliyetin bir parçasıydı. D.P. İktidarı C.H.P.'ye yerüstünde, meşru bir çalışma hakkını yasak ettiği takdirde C.H.P. ne teslim olacaktı, ne de memleketi Bayar - Menderes ikilisine teslim edecekti. Tıpkı, sanki bir yabancı müstevli gelip yurda yerleşmiş gibi, bu idareyi devirinceye kadar uğraşacaktı. Zaten 28 Nisan ile 27 Mayıs arasında C.H.P.'nin bu şekilde çalışmış olduğu bir gerçektir. O günlerin bütün hadiselerinde birinci derecede rol sahibi olan C.H.P.'dir.

Şimdi, durumu, benim bildiğim gibi ve gerçek yüzüyle ortaya koymak isterim. Tahkikat Komisyonu, Menderesin Türkiyeyi kendi idaresindeki bir tek parti sistemine geri döndürmek denemesidir. Tahkikat Komisyonu şunu tahkik edecekmiş de, bunu tahkik edecekmiş de.. Laf. Tahkikat Komisyonu öyle bir Türkiye yaratacaktı ki nasıl 1945'ten önce bütün seçimleri Atatürkün ve İsmet Paşanın partisi "serbest bir şekilde" kazanıyorsa Menderesin partisi de aynı şekilde, daima kazanacaktı. Buna, Menderesin gücü yetmedi. Memleketin aydın zümresi ve onun öncüsü Gençlik, Menderesin Tahkikat Komisyonundan istediği Türkiyenin yerine öyle bir Türkiye yarattı ki deneme tam başarısızlıkla neticelendi. Menderes kumarını oynadı ve kaybetti. Tıpkı, kendisinden sonra bir başka sergüzeştçinin, Tâlât Aydemirin oynayacağı ve kaybedeceği gibi..

Menderese karşı doğan bu mukavemet hüdayınabit midir? Kendiliğinden doğmuş, kendiliğinden mi gelişmiştir? Hayır. Onu C.H.P. organize etmiş, kanalize etmiş, beslemiş, sloganlarını vermiş, her hareketin nüvesini teşkil etmiş, bir beyin rolü oynamıştır. İsmet Paşa, partisinin bu rolü oynadığından haberdardı. Ama kendisi, hiç bir zaman yeraltına geçmedi. Daima açıkta kaldı ve her sözünü açıktan söyledi. Bir tek kişiyle bir kompoloya girişmedi. Buna mukabil İhtilâle yeşil ışığı onun yaktığı bir gerçektir. Eğer o günler İsmet Paşaya "D.P. diktası mı, İhtilâl mi?" diye sorulacak olsaydı ve İsmet Paşa buna serbest cevap verebilseydi "İhtilâl" derdi.

İhtilâlciler bundan haberdar oldular.

İsmet Paşa Pazartesi akşamı eve yorgun, fakat canlı ve keyifli geldi. Meclis müzakerelerini anlattı. Meclis Başkanlığı benim elimden Meclis için muteber gazeteci giriş kartını almış ve bana Meclis müzakerelerini takibi yasak etmişti. Bunu "Metin Toker Meclis müzakerelerini takip edemez" diye bir kararla yapamayacağından daha umumî bir formül bulmuştu: Sabıkası bulunanlar Meclise giremeyeceklerdi! Ben de artık sabıkalıydım ya..

Kurulan Tahkikat Komisyonunun ya-

saklarını gece öğrendik. İsmet Paşa güldü. "Marifetlerini göstermeye başladılar.. Ama, tedbirlerinin yetmediğini görecekler-dir" dedi. Buna rağmen C.H.P.'nin yasaklara uyması kararlaştırıldı. Genel Sekreterlik bütün kongreleri durdurdu. Tahkikat Komisyonuna C.H.P. değil, şahsen İsmet Paşa meydan okuyacaktı. İsmet Paşa arkadaşlarıyla görüştü ve bunun daha ihtiyatlı bir davranış olacağı hesaplandı. İşler tamamile çileden çıktığı takdirde İktidar bir mahkeme bulabilir ve o mahkemeden C.H.P.'nin kapatılması kararını alabilirdi. Ama, İsmet Paşaya ne yapılabilecekti? İsmet Paşa bütün heybetiyle ve tek başına, işte o zaman ortaya çıktı.

İsmet Paşa daha Tahkikat Komisyonu kurulmadan İktidara, bir takım heveslere kapılmasın diye açık ihtarda bulundu. O günler D.P. içinde bir takım hesaplar yapılıyordu. Seçimlerin normal günü 27 Ekim 1961 idi. Fakat aklıevvel Demokratlar diyorlardı ki:

"— Anayasada, seçimlerin bir yıl bırakılabileceği yazılı değil midir? Eder, 27 Ekim 1962. Biz geçen devreyi bir yıl kıstık. Oradan bir yıl alacağımız var. Eder, 27 Ekim 1963. Demek ki 1963'e kadar seçim yapmadan iktidarda kalabiliriz ve meşruiyetimize zerrece halel gelmez.."

Aslında, akıllarda bunun daha ilerisi vardı. İktidar nasıl senelerdir, ara seçimlerinin geri bırakılabileceği hususundaki kanun hükmünü sanki bunlar ilelebet geri bırakılabilirmiş gibi tefsir ediyorsa bu "bir yıl"ı da öyle anlayacak ve her yıl seçimleri bir yıl öteye atacaktı.

İsmet Paşa onlara şöyle dedi:

"— 27 Ekim 1961 akşamı güneş batarken yeni seçimi yapmamışlarsa gayrimeşru olacaklardır ve bunu millete ben ilan edeceğim."

Ben bu günlerin birinde, Ankaranın çevresi geniş hanımlarından Bülent Sokollunun evindeki bir davette Adalet Bakanı yapılmış olan -Esat Budakoğlu Kayseri Hadiseleri sırasında istifa etmişti- Celâl Yardımcıyla konuştum. Celâl Yardımcı ilk seçimleri D.P.'nin kazanacağı fikrindeydi.

"— Bu seçimleri biz kazanırız. Siz ancak bundan sonrakileri alabilirsiniz.." diyordu.

"Siz" dediği C.H.P. idi. Fakat Tahkikat Komisyonu, Menderesin bir zaferden Yardımcı kadar emin olmadığının delilidir.

Siyasî faaliyet yasak. Mecliste konuşulsa, artık ona da yayın yasağı geliyor. Ne olacak? Muhalefetin "gövde gösterileri" bu durumun neticesi oldu ve Meclisin Tahkikat Komisyonunu kurduğunun ertesi günü, bir bakıma Tahkikat Komisyonunun gözleri önünde Ankaralılar, Kızılayda, İsmet Paşaya muazzam bir tezahürat yaptılar.

Hadise Salı günü cereyan etti. Saat 17'yi biraz geçmişti. Atatürk Bulvarı en kalabalık vaktini yaşıyordu. İsmet Paşa, yanında Adananın iki genç milletvekili, Suphi Baykam ve Melih Kemal Küçüktepepınar olduğu halde Anadolu Klübünden çıktı, Atatürk Bulvarından karşıya geçti, para çekmek üzere İş Bankasının Yenişehir Şubesine gitti. Gitti ve Atatürk Bulvarında küçük bir kıyamet koptu. Başta gençler, herkes "Yaşa İsmet Paşa!" diye bağırıyor ve Muhalefetin yaşlı, fakat hayat dolu liderini var kuvvetiyle alkışlıyor, ona görülmemiş bir sevgi gösterisi yapıyordu. Kalabalık arttıkça arttı. Bütün trafik durdu. Bu sırada polisler yetiştiler ve tabii coplar faaliyete geçti. Ama bununla kalınmadı. Memurlar önlerine çıkanı bir otobüse dolduruyor ve götürüyorlardı. Onlar götürüldükçe halk daha inatla bağırıyordu: Yaşa İsmet Paşa!

İsmet Paşa bankadan çıktığında Bulvarda ilerlemek imkânı kalmamıştı. Küçük kafile güç bela Kızılaya kadar gelebildi. İsmet Paşa Karanfil Sokağın başındaki C.H.P. Genel Merkezine gidecekti. Mümkün mü? Bir taksi durduruldu, İsmet Paşa ona bindi, Meclise, C.H.P.'nin Grup odasına gitti.

Akşam evde, radyodan İçişleri Bakanlığının bir tebliğini dinledik. İsmet Paşa "Ne diyor?" diye sordu. Anlattım. Zabıta, C.H.P.'liler tarafından saat 17 civarında Kızılayda bir sokak nümayişinin yapılacağını istihbar etmiş ve tertibatını almış. Gerçekten de saat 17.10'da İsmet Paşanın ortaya çıkmasıyla bu gösteri başlatılmış. 150 - 200 kişilik bir kalabalık buna katılmış. Mahalline daha evvel gelmiş bulunan zabıta kuvvetlerinin müdahalesiyle bu tertipçi kalabalık dağıtılmış. İsmet Paşa güldü. Sadece "Yayın yasağı koymayı gözleri tutmamış" dedi. Hadise Başkentin göbeğinde cereyan ettiği için, sahiden, saklanacak bir tarafı yoktu. İsmet Paşayı binlerce kişi alkışladığı halde bunların adedini küçültmek, tabii herkesi güldürdü.

İktidar o gün, çok şeyi anlamadığı gibi bunu da anlamadı. Zannediyordu ki C.H.P. kendi taraftarlarını Bulvara toplamış,

onlara İsmet Paşayı alkışlatmıştır. Halbuki İsmet Paşayı alkışlayan, dolu halde bulunan halktı. İsmet Paşa o gün bankaya, saat 17'yi geçerken elbette ki para almak için gitmedi. Yaptığı bir kuvvet gösterisiydi. Onun o saatte orada bulunacağı da C.H.P.'nin öncü kuvvetlerinin mâlûmuydu. Daha sonraları bunun gibi çok tertip yapıldı. Turhan, Suphi, Bülent, İstanbulda Orhan Birgit, Alev Çoşkun, gençlikle teması bulunan partililer dünya kadar gösteri başlattılar. Böyle hallerde önemli olanın gösteri başlatılması değil, gösteriye gerçek halkın ilgisi olduğu D.P. İktidarının hep meçhulü oldu. Bunları, hep basit tertipler gibi gördü ve o heyecan dolu Mayıs ayının hadiselerini dahi doğru şekilde değerlendiremedi. Halbuki, C.H.P.'liler tarafından başlatılan bu gösterilere halkın katılma nisbeti D.P.'nin altından toprağın tamamile kaymış olduğunun delilini teşkil ediyordu. Hele bunlara subaylar, toplu halde ve üniformalarıyla katıldıkları zaman bile İktidar bunun manasını kavramadı. Bunlara karşı gösterdiği tepki ise onu daha gülünç hale soktu.

Şimdi, o Salı günkü gösteri dolayısıyla toplanıp bazısı tevkif olunanları, bilhassa bunlardan bir tanesini gülerek hatırlıyorum. Adam Bulvarın önünde piyango bileti satıyormuş. Kalabalığı görünce müşterilerin çoğaldığı düşüncesiyle daha hızlı bağırmaya başlamış:

"— Haydi, çekilişe az kaldı, çekilişe az kaldı!"

Adamı, Hükümet aleyhinde gösteri yapıyor diye götürmüşler. Zaten götürülenleri de mahkeme bir kaç gün sonra serbest bıraktı. Çarşamba günü bütün gazeteler hadiseyi gerçek yüzüyle, büyük başlıklarla ve muazzam kalabalığı gösteren fotograflarla yayınlıyorlar, adeta alay eder gibi İçişleri Bakanlığının tebliğini de bir köşede veriyorlardı.

İsmet Paşa o gece gülerek:

"— Yarına bir marifetim daha var.." dedi.

O marifeti de, saat 17 marifetinin başarısı üzerine, gittiği C.H.P. Grup odasında kararlaştırmışlar. İsmet Paşa anlattı:

"— Bulvar Palasta arkadaşlar şerefine bir yemek veriyorum. Şeref misafirimiz, Fuat Köprülü!"

Köprülü o günler bir C.H.P. heyetiyle birlikte yurdu dolaşmış, gittiği her yerde Demokratlara D.P.'nin artık eski, bildikleri D.P. olmadığını söylemiş, onları, çetin savaşında C.H.P.'yi desteklemeğe davet etmiş. 1946 D.P.'sinin ideallerini simdi C.H.P.'nin temsil ettiğini, Bayarla Menderesin davaya ihanet etmiş bulunduklarını anlatmıştı.

İktidar bunu da haber aldı. Haber aldı ve Bulvar Palas sahibi üzerinde bir tazyik denemesine girişti. Salonunu İsmet Paşaya vermemeliydi. Bulvar Palasın sahibi kös dinlemiş bir adamdır. İkazı yapanlara, Hükümetin daha ciddi meselelerle uğraşması tavsiyesiyle mukabele etti.

Çarşamba akşamı İsmet Paşa yemeği arkadaşlarıyla Bulvar Palasta yedi. Güzel nutuklar söylenmiş, heyecanlı bir hava esmiş. Ertesi sabah gazeteler bunun haberleriyle doluydu. Bir gün sonra manşetler İstanbulda, siyasî toplantı yaptıkları iddiasıyla -D.P.'liler ihbar etmişti- polis tarafından adalete sevkedilen, fakat hakimler tarafından bırakılan C.H.P.'lileri anlatıyordu. Bir kaç gün sonra da, 23 Nisan geldi. İsmet Paşa C.H.P.'lilerin başında Anıt - Kabire gitti. Halk gene müthiş tezahürat yaptı. İsmet Paşa oradan C.H.P. Genel Merkezine döndü. Gençler kendisini orada bekliyorlardı. İsmet Paşa gençlere hitap etti. Dedi ki:

"— İstiklâl Mücadelesinin ihtilâli her millet için halde ve istikbalde ders verici bir mana taşımaktadır. Millet olarak bugün de 1920'nin 23 Nisanında Millî Hâkimiyetin kurulduğu günün bütün aşkı ve iradesiyle, heyecanıyla Millî Hâkimiyetin en son safhası olan demokratik rejimin yerleşmesi ve tekâmül etmesi için çalışıyoruz. Demokratik rejim, dürüst ve İnsan Hakları davasında da İstiklâl Mücadelesinde olduğu gibi tam bir müvaffakıyete ermek milletçe iktidarımız dahilindedir. Bu yolda her fedakârlık yalnız vazifedir ve en yüksek şereftir."

Salonu dolduran gençler bu sözleri coşkun tezahüratla karşıladılar. Bina bir anda "Yaşa İsmet Paşa!" avazeleriyle çınladı. Zaten bir haftadır, bilhassa İktidarın kulaklarında sadece bu ses çınlıyordu. Bu ses, Türkiyenin her köşesinden yükseliyordu ve postacılar İsmet Paşanın Ayten Sokaktaki evine, yahut C.H.P. Genel Merkezine günde iki defa, üç defa kucak dolusu telgraf getiriyorlardı. Millet, İsmet Paşayla beraber olduğunu bildiriyordu.

Bu sırada Menderes, bir takt hatası yaptı. Bir Tahkikat Komisyonu kurdurmuştu. İsmet Paşa bunun kararlarını tanımayacağını ilan etmişti. Bu kararları hiç olmazsa Menderesin tanıması lazımdı. Halbuki bir rafinerinin temel atma töreni dolayısıyla İzmite gitti ve orada, o da bir siyasî gösteri yaptı. Tabii bütün devlet

kuvvetleri, hani Atatürk Bulvarında İsmet Paşayı alkışlayanları coplayan devlet kuvvetleri Menderese alkışlayıcı toplamak için seferber oldular. Buna rağmen seyahatte bir kaç aksilik olmuş. Tören mahallinde, tam Menderes mikrofonun yanına gelmiş, mikrofon bozulmuş. Şehirde de, C.H.P.'liler, Menderes kendi taraftarlarını bir balkondan alkışlarken bir başka balkonda put gibi durmuşlar. Başbakanın gözü bir aralık onlara takılmış. Bakmış, alkışlamıyorlar. İki elini havaya kaldırıp onlara doğru sallamış. Gene aldırmıyorlar. Yüzü dönmüş. Kendini tutamamış ve gazapla haykırmış:

"— Kimsiniz siz? Neden alkışlamıyorsunuz?"

Yanındakiler ağlamaklı bir sesle cevap vermişler:

"— Onlar Halk Partililer Beyfendi.."

Beyfendi, hışımla balkonu terketmiş.

Tahkikat Komisyonu kurulmuştu, bir haftadır bütün dehşetiyle faaliyetteydi, fakat olmuyor, olmuyor, olmuyordu. Menderesin istediği mezar sessizliği Türkiyeyi kaplamamıştı. Aksine, İsmet Paşa bir dev gibi vatana hakim hale gelmişti. Onun sesi işitiliyordu, onun sesi tesir ediyordu, gözler ona dikiliydi ve İsmet Paşa bütün tedbirleri bir hallaç pamuğu gibi atıyordı. Tahkikat Komisyonunun elinden gelen, sadece yayın yasaklarından ibaretti. Ama bunları veren hâkimler zaten bulunmaktaydı. Bir şeyler yapmak, bir şeyler, bir şeyler yapmak lâzımdı.

Ayten Sokağa haber, o zaman geldi. Haberin kaynağı, artık C.H.P. hesabına çalışmaya başlamış olan ve -gülünçtür- bazıları D.P. Grupunun en müfrit bilinen mensupları arasında bulunan İktidar milletvekilleriydi. D P. Büyükleri hastalığa teşhis koymuşlardı: Aksaklık, Tahkikat Komisyonunun elinde kâfi yetki bulunmamasından doğuyordu! Bu Komisyon bir teçhiz olundu mu, bakınız, mezar sessizliği Türkiyeye nasıl getirilecekti. Dört D.P. milletvekili tarafından önce Grupa verilip oradan Meclise intikal ettirilen kanun tasarısı -zira, Komisyonu teçhiz için mutlaka kanun çıkarmak lazımdı- bu düşünceyle hazırlandı. Önerge sahipleri Sefer Eronat, Reşat Akşemseddinoğlu, Muzaffer Ünal ve Hüseyin Ortakçıoğlu idi. Sonradan ben bunların Yassıadada, kellelerini kurtarmak için nasıl küçüldüklerini, nasıl ağladıklarını görecek ve kendi insanlığımdan utanacaktım. Dörtlü önergeyle Tahkikat Komisyonu bir sivil junta haline getiriliyordu, ona, kazaî yetkiler dahil, bütün yetkiler tanınıyordu. Artık devlet demek bu Komisyon demek olacaktı.

Komisyon savcı, hâkim ve askerî hâkimlerin bütün yetkilerini elinde tutacaktı. Yani adalet mekanizması -askerî adalet dahil- donduruluyor, böylece Gediğin polisinin yakaladığı C.H.P.'lilerin hâkimler tarafından serbest bırakılması önleniyordu.

Komisyon gazeteleri toplatabilecek, gazeteleri, matbaalarıyla birlikte kapatabilecekti.

Komisyon her türlü evrak, vesaik ve eşyayı zaptedebilecekti. Yani istediği evi, müesseseyi basabilecekti.

Bu Komisyonun kararlarına muhalefetin cezası 1 seneden 3 seneye kadar hapis olacaktı.

Bu Komisyonun kararlarının icra ve infazında hangi memurun ihmali görülürse o, 6 aydan 3 seneye kadar hapsedilebilecekti.

Tahkikatla ilgili hadiseleri ifşa edenler 6 aydan 1 seneye kadar hapis cezası yiyeceklerdi.

Tahkikat sırasında yalan şehadette bulunanlarla yalan yere yemin edenlere Ceza Kanunundaki cezalar bir misli arttırılarak verilecekti.

Bu Komisyonun kararlarına hiç kimse itiraz edemeyecekti.

1960 yılının 27 Mayısında Meclis, D.P. Grupunun en seçme 15 malına işte bu yetkilerin verilmesini kanunlaştırmak için toplandı.

Gelecek yazı:

Zincirin son halkası

İSTANBUL FLORENCE NIGHTINGALE YÜKSEK HEMŞİRE OKULUNA MİLLETÇE *Bir Hastahane* KAZANDIRALIM

6 MAYIS — 12 MAYIS 1966

Florence Nightingale Hemşire Mektepleri ve Hastahaneleri İstanbul Tesisinin Başlıca Amaçları

1. Modern Hemşirelik Mesleğinin doğum yeri büyük bir talih eseri olarak İstanbul'dur. Bundan 100 sene kadar evvel Kırım Harbi sırasında Florans Naytingeyl Selimiye Kışlasında Türk Askerinin yarasını sarmış ve Modern Hemşireliği Türkiye'de kurmuştur. İnsanlığa yapmış olduğu bu büyük hizmetle kendisi dünya çapında haklı bir sevgi ve takdir kazanmıştır. Bu ünlü kadının hemşirelik mesleğine Türkiye'de başlamış olduğu gerçeğini, bütün dünyaya duyurup ilgilerini çekmek ve böylece, dış kaynaklardan da yararlanarak, memleketimizde kalifiye hemşire yetiştirmek birinci amacımızdır.
2. «Kalifiye Hemşire» yetiştirmek için Tesisimiz Âbide-i Hürriyet Tepesinde modern bir Yüksek Hemşire Okulu kurmuştur, fakat.........bu hemşirelerin bir Tatbikat Hastahanesi yoktur! İşte bu hastahaneyi yaretmek ikinci amacımızdır.
3. Bu Tatbikat Hastahanesi, yüksek kaliteli hemşire yetiştireceği gibi, dış memleketlerdekini aratmıyacak ilmî seviyede bir müessese olacaktır. Üçüncü amacımız ise Türkiyemize, muhtaç olduğumuz, böyle üstün vasıflı bir hastahane kazandırmaktır.

EĞER BU 3 AMACIMIZA İNANIYORSANIZ, GELİN SİZ DE YARDIM EDİN

TESİSİMİZİN GELİRLERİ VE BUNDAN ÖNCEKİ KAMPANYAMIZ

Tesisimiz, 1956 yılından 1965 yılı sonuna kadar Kızılay Derneği, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, ICA, Yurt içi ve Yurt dışı müesseselerinin bağış ve yardımları ile çeşitli gelir temin faaliyetlerimiz neticesinde 9.501.975.04 TL. sı temin etmiştir. Bu para ile, Âbide-i Hürriyet Tepesinde, 33.000 metre karelik bir arazi satın alarak, 10.000 metre karelik beş katlı, 150 si yatılı 100 ü gündüzlü olmak üzere 250 öğrenci alabilen modern bir okul binası inşa ve techiz etmiş ve 10 mezun hemşire ile iki kolej mezunu hanımı Kolumbiya Üniversitesi Öğretmenler Kolejine göndermiş ve Yüksek Okul Öğretmeni olarak yetiştirmiştir.

Ayrıca 1965 yılı Mayıs Kampanyasında toplanan 246.858.90 TL. sının büyük kısmını; müstakbel hastahanenin Okul ile müşterek olan 33.000 metre kare ebadındaki arazinin tesviye ve ihatası, 12.000 metre karelik ön bahçesinin tanzimi, su araştırma faaliyeti ve yeraltı tesisatının döşenmesi ve 2925 metre karelik dahili beton yollarının inşası işlerine sarf etmiştir.

BASIN ORGANİZASYON . APA OFSET BASIMEVİ İSTANBUL

Almanya

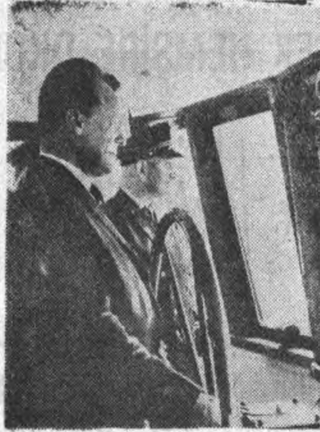
Buzlar çözülüyor mu?

Herşey, geçtiğimiz Şubat ayının başlarında, Doğu Almanya komünistlerinin Batı Almanya sosyal demokratlarına yolladıkları bir mektupla başladı. Bir deneme balonu olduğu şüphe götürmeyen bu mektupta, Doğu Almanyalı komünistler, Almanyanın bugünkü durumu konusundaki görüşlerini açıkladıktan sonra, bu konuda sosyal demokratlarla bir "ortak tartışma" yapmayı öneriyorlardı. Başlangıçta, hiç kimse, o zamana kadar Doğu Almanya Komünist Partisinin bütün uvertürleri karşısında çok dikkatli davranmış olan Sosyal Demokrat Partinin bu öneriyi kabul edeceğini düşünmüyordu. Fakat, Sosyal Demokrat yöneticiler herkesi şaşırtan bir karar aldılar ve Doğu Almanya Komünist Partisine, eğer bu mektuba verilecek cevap parti organı "Neues Deutschland" gazetesinde yayınlanırsa, kendilerinin de Komünist Partiden gelen mektubu Sosyal Demokrat Partinin organında yayınlamaya hazır olduklarını bildirdiler. Bütün bu olup bitenlerin üzerinden bir hafta bile geçmeden, Doğu Almanya Komünist Partisi pazarlığı kabul ettiğini açıkladı ve Batı Almanya Sosyalist Partisinden gelen cevap, bazı dipnotlarıyla birlikte, "Neus Deutschland"da yayınlandı.

Daha bu kadarıyla bile olay bütün dünyada, özellikle Batı Almanyada geniş yankılar uyandırdı.

Staddaki yabancı

Gerçekten, son iki ay içinde, Almanyada yeni bazı gelişmeler beklemek gerektiğini gösteren belirtiler vardır. Bu belirtilerin birincisi, yukarıda da söylendiği gibi, Doğu Almanya komünistleriyle Batı Almanya sosyalistleri arasında başlıyan yazışmadır. İkinci belirti, sosyal Demokrat Parti lideri ve Batı Berlin Belediye Başkanı Willy Brandt'ın kararlı tutumu ve her iki Almanyada da görülen bazı davranışlardır. Geçen yıl yapılan genel seçimlerde bir kere daha azınlıkta kaldıktan sonra, Willy Brandt, Batı Almanyalı seçmenlerin önüne yeni bazı şeyler getirmek zorunluğunu duymuştur. Bu seçimler bir kere daha göstermiştir ki, ekonomik kalkınma ve sosyal refah alanında savaştıkça, sosyal demokratlar Erhard'ın hristiyan demokratlarını yenemeyeceklerdir. Buna karşılık, hristiyan demokratlar da Almanyanın birleşmesi konusunda katı tutumların ötesine gidememekte, meselâ iki Almanya arasında bir diyalog başlatmak esnekliğinden yoksun görünmektedirler. İşte bütün bu düşüncelerledir ki Brandt, şansını, bir de Almanyanın birleştirilmesi sorununu ele almayı denemekte görmüştür.

Willy Brandt
Karl Marks stadından ses

Buna karşılık, Doğu Almanyada da Batı Alman Sosyal Demokrat Partisiyle bir yakınlaşma kurulmasını isteyenler vardır. Doğu Almanya komünistleri, özellikle aydınlar, Berlin duvarının kendilerine getirdiği moral yalnızlık ve yenilgi havasından usanmışlardır. İki solcu parti arasında başlayacak bir konuşmanın bu yalnızlığı kıracağını düşünmektedirler. Öteyandan, Batı Almanyada, Doğu Almanya ile yakın temaslar kurulmasını isteyen Willy Brandt'tan başkaları da vardır. Bunların başında, Doğu Almanya protestanlarını yalnız bırakmamak isteyen Alman Protestan Klisesi gelmektedir. Bazı katolik çevreler de iki Almanya arasında bir ilişki kurulması zamanının geldiğini düşünmektedirler. Nihayet, Başbakan Erhard'ın Alman İşleri Bakanı Mende ve Göçmenler Bakanı Gradl gibi iki yakın çalışma arkadaşı da "karşıdaki insanlar"la konuşmak gereğini savunmaktadırlar.

Önümüzdeki günlerde Almanyada yeni gelişmeler beklemek gerektiğini gösteren üçüncü belirti, Doğu Almanya Komünist Partisinin Willy Brandt'a yaptığı davettir. Doğu Almanyalı komünistler şu satırların yazıldığı sırada yapılmak üzere olan bir toplantıya Batı Berlin Belediye Başkanı ile iki yardımcısını, Fritz Erler ile Herbert Wehner'i de davet etmişlerdir. Ünlü Karl Marks stadında yapılacak bu gövde gösterisinde, isteği üzerine, Willy Brandt da konuşacaktır.

Erhard'ın korkusu

Federal Almanya Başbakanı Dr. Erhard, ortalıktaki yankılara bakarak, iki alman partisi arasındaki bu yakınlaşmanın sosyal demokratlar için pek verimli bir yatırım olduğunu hemen anlamıştır. Bu bakımdan, Bonn hükümeti şimdi Brandt'ı Doğu Almanyaya yapacağı yolculuktan vazgeçirmeye çalışmaktadır. Bunun için ileri sürülen gerekçe de, Brandt'ın yapacağı yolculuğun Doğu Almanyanın tanınması demek olacağıdır.

Aslında, Doğu Almanya Komünist Partisi ile sosyal demokratlar arasında yapılan yazışmalarda, Almanyanın ikiye bölünmesini tanımak diye hiçbir söz geçmiş değildir. Tam tersine, Brandt'ın üstünde durduğu, hukukî olmaktan uzak, fiilî bir bölünmenin giderilmesi imkânlarının araştırılmasıdır. Başka bir deyişle, bu konuda Ulbricht ve arkadaşlarına verilmiş hiçbir taviz yoktur. Fakat Erhard, Brandt'ın attığı adımın iç politikada önemli sonuçlar yaratmasından, sosyal demokratları kuvvetlendirmesinden, hattâ iktidar koalisyonunun ortakları arasında bölünmeler yaratmasından korkmaktadır.

Ancak, Erhard'ın bütün baskılarına rağmen Brandt, Karl Marks stadındaki toplantıya gitmeye kararlı görünmektedir. Batı Berlin Belediye Başkanı, "Welt Sonntag" gazetesine verdiği bir demeçte, eğer kendisinin Doğu Almanyaya gitmesinin bu devletin fiilen tanınması anlamına gelmesinden korkuluyorsa, görevinden istifa etmeye hazır olduğunu bildirmiştir. Almanyanın birleştirilmesi yollarını aramak amacıyla verilecek bu istifanın Brandt için pek büyük bir siyasi yatırım olacağından şüphe edilemez. Herhalde Erhard, en büyük rakibine, bu yatırımı yapmak fırsatını verecek kadar akılsız değildir.

Yağma Edilen Kıta
LATİN AMERİKA

Yazan: Paul Johnson. Çeviren: Ahmet Angın. 27 Yayınevi, İstanbul 1965. Yenilik Basımevi. 128 sayfa, 5 lira. Genel dağıtım yeri: 27 Yayınevi, Hocapaşa Cami Sok. Güneş Han 4, Sirkeci - İstanbul

Nikos Kazancakisin ünlü romanı "Aleksi Zorba"yı büyük bir başarıyla dilimize kazandıran, "Kirpi" adlı mizah gazetesini fedakârlık pahasına bir süre yaşatan Ahmet Angın, hiç şüphesiz, geniş kültürünü toplumumuzun yararına kullanan sayılı aydınlarımızdan biridir. İnsanlığa hakaretten başka bir değeri bulunmıyan gerici yayınların en ücra köylere kadar ulaştırıldığı Türkiye ortamında büyük zararla kapanan "Kirpi", toplumun iyiliği için çırpınan Angını yıldırmamıştır. 27 Yayınevi onun bu aydın çabasının ürünüdür.

"Yağma Edilen Kıta-Lâtin Amerika", 27 Yayınevinin ilk kitabıdır. Sömürücü yabancı sermayenin gerikalmış ülkelerdeki marifetlerini bilmek, öğrenmek isteyenlerin bu kitabı mutlaka, ama mutlaka okumaları gerekir. Kitapta, Londrada çıkmakta olan New Statesman gazetesi müdürlerinden Paul Johnson, emperyalizm ve bağımsızlık açısından Brezilyayı, Şiliyi, Peruyu, Arjantini anlatıyor. Kitapta ayrıca, meksikalı romancı Carlos Fuentesin Birleşik Amerikada yasaklanan bir yazısıyla petrol sömürgeciliği konusunda Harvey O'Connor'un bir yazısı, Nikola Zand adlı fransız yazarın Venezuellaya dair bir röportajı ve Birleşik Devletler iş adamlarından birinin yazısı bulunmaktadır. Gerikalmış ülkelerde amerikalı yöneticilere, politikacılara neden "go home", neden "yuh" çekildiğini, amerikalı yöneticilere neden "çirkin amerikalı" denildiğini en iyi anlatan kitaplardan biri, herhalde, budur. Kitabın önsözünde Angın şöyle demektedir: "...Eğer gerçekten, ABD'nin yardımına rağmen karışıklık çıkan ülkelerde bunu çıkaranlar, amerikalıların iddia ettikleri gibi, 'komünist' iseler, bunların ortaya çıkmasının başlıca müsebbibi kendileri oluyor demektir. Çünkü, arstronomik rakamlarla yardım ettiklerini söyledikleri bu ülkelerin bir türlü sefaletten kurtulamadıkları bir gerçektir."

Kitaptaki yazılar, Angının bu görüşünü doğrulayan önemli belgelerdir. Bu kitabın, özellikle şu günlerde okunması yerinde olacaktır.

TEMBELLİK HAKKI

Yazan: Paul Lafargue. Çeviren: Ahmet Angın. 27 Yayınevi, İstanbul 1966. Yenilik Basımevi. 96 sayfa, 4 lira.

Fransız sosyalizminin ve edebiyatının klâsik eserleri arasında sayılan Paul Lafargue'ın "Tembellik Hakkı", 27 Yayınevinin ikinci kitabıdır. Kitabın başında Lafargue'ın kimliğini anlatan bir yazıyla Lafargue'ın önsözü, sonunda ise uzun bir açıklama bulunmaktadır.

Lafargue'ın bu pek meşhur, popüler eserinin savunduğu fikir, fransız idealistlerinin İkinci Cumhuriyet anayasasına soktukları "çalışma hakkı" kavramının karşıtıdır. Lafargue, sekiz yaşındaki çocukların günde onüç saat çalıştırılmasına isyan etmekte, "çalışma hakkı"nın bulunduğu dünyada elbet bir gün, çalışanlar için, "tembellik hakkı"nın da bulunacağını söylemektedir. Lafargue, XIX. yüzyılın bütün toplumcuları gibi, inandıklarını, fikirlerini yüksek sesle, heyecanla ifade eden bir yazar, bir düşünürdür. Geç de olsa, "Tembellik Hakkı"nın dilimize kazandırılmış olması sevinilecek bir husustur.

BÜTÜN YÖNLERİYLE VİETNAM
Cilt 1

Yazan: Ahmet Angın. 27 Yayınevi, İstanbul 1966. Sosyal Yayınlar dizisi 3. Güven Basımevi. 112 sayfa, 4 lira.

Bugün, bütün dünyanın ilgilendiği başlıca konulardan biri, Vietnam savaşıdır. Vietnam milliyetçilerinin yarım yüzyıldır yaptıkları bağımsızlık savaşı muhakkak ki tarihin şerefli sayfalarını teşkil edecek niteliktedir. Bütün dünyada, hattâ bizzat Amerikada bile şiddetle protesto edilen amerikan dış politikası, Vietnamı yıllardanberi kan ve ateşe boğmakta, dünyanın huzurunu kaçırmaktadır. Pahalı bir kurtuluş savaşı vermiş olan Türkiyenin, Vietnamlıların döktükleri kanın anlamını bilmemelerine elbette ki imkân yoktur. Vietnam üzerine yazılmış kitap ve yazıların özellikle şu son günlerde türk aydınları tarafından dikkatle izlenmesinin önemi büyüktür. Sol Yayınevinin çıkardığı, Bertrand Russell'ın uzun önsözü bulunan "Vietnamda Savaş ve Zulüm" adlı kitap ve meselâ Cumhuriyet Gazetesinde İbrahim Çamlının bu konudaki seri yazısı, büyük bir ilgiyle karşılanmıştır. Ahmet Angın ise, okuyucu karşısına, bu konuda daha yüklü, daha geniş çapta bir eserle çıkmaktadır: "Bütün Yönleriyle Vietnam". Elimizdeki birinci ciltte Vietnamın coğrafyası, tarihi, Vietnam imparatorluğunun kuruluşu, Vietnam uygarlığı, Vietnama fransız müdahalesi, Vietnamı japonların işgali, neo-kolonyalizm ve kukla hükümetler anlatılmaktadır. Kitap, Fetanet Angının yaptığı haritalarla da bezenmiştir.

Hergün gazete ve dergi sayfalarında şu veya bu yönüyle izlediğimiz Vietnam, Ahmet Angının saygı değer çalışması sonucu bilimsel bir kimlik kazanmıştır. Günümüzün en önemli sorunu Vietnamın çok iyi bilinmesinde her bakımdan büyük fayda vardır. Hele ekonomik, kültürel bağımsızlık savaşı içinde bulunan Türkiyede bu konu apayrı bir ciddiyet ve önem kazanmaktadır. Vietnam konusu bilinmeden amerikan dış politikasının, amerikan emperyalizminin, bağımsızlık savaşının, CENTO'nun, SEATO'nun, NATO'nun, açık-gizli ikili anlaşmaların bilinmesine imkân yoktur. "Bütün Yönleriyle Vietnam"ın öteki ciltlerinin de bir an önce çıkmasını beklemek gerekir.

H. K.

Tüli'den haberler

"Yıldızların altında.."

Bu yıl Basın Balosu, başkent sosyetesinin şık ve güzel kadınlarının desteğiyle çok güzel geçti. Günlerce, hattâ aylarca süren hazırlıklardan sonra geçtiğimiz hafta Ankara Palas salonlarının alışılmış dekoru tamamiyle değişmiş, **Devlet Tiyatrosunun değerli dekoratörü Refik Erenin** elinde âdeta bir yörük çadırı halini almıştı. Çadırın kilimler ve bakır tepsilerle çok hoş bir görünüşü vardı. Yanda bir salon, balıkçı meyhanesiydi. Balık ağları, bira fıçıları, tezgâhında beyaz peynir ve turşuları ile balıkçı meyhanesi çok sempatik bir köşeydi. İstanbulun güzel meyhanelerini özleyenler tabii, bu köşeden çok hoşlandılar.

Arkadaki salon bir Disko-Klüptü. Loş ışıklar, renk renk balonlar... Balonların ucunda da türk basını sallanıyordu!.. Yan salonda bir amerikan barı ile bir çin köşesi vardı. Milliyetçi Çin - Amerika dostluğu baloda bile göze çarpıyordu. Çinliler meşhur böreklerini satıyorlar, amerikan barı da durmadan işliyordu. Aşağıda pavyonda ise **Lâle Kura** ve **Mina Türkmen**, diplomatları ve protokolun önde gelen misafirlerini ağırlıyorlardı. Ankaranın ünlü orkestraları yanında, Gaziantep ve Silifke ekipleri de geceyi oyunlarıyla şenlendirdiler.

Balonun görünüşü çok şıktı. **Güneş Terem**, kızı **Ayşegül Terem, Rebap Kulay, Yasemin Tanbay, Handan İnan**, Dışişlerinin güzel sekreterlerinden **Berna Bensan, Esin Oğuzalp**, İran Elçiliğinin güzel sekreteri **Nur Vergin, Esin Ersoy** ilk bakışta göze çarpanlardı. **Ayşe Kulin**, elinde bir sepet, içinde içki biletleri, herkesin yolunu kesiyor, bilet satışında rekor kırıyordu. Güzel ve genç kadınları geri çevirmek tabii kolay değil. Dışişlerinin güzel sekreterleri de bunu bildikleri için, baloya hayli gelir sağladılar. Kibritlere numaralanmış piyango biletleri, baloyu epeyce renklendirdi. Zira piyango çok zengindi. Buzdolapları, radyolar, halılar, battaniyeler şanslısını buluncaya kadar, piyango masasının önündeki kuyruk uzadı. Bu arada, AP milletvekili **Şinasi Osmaya** da bir düdüklü tencere çıktı. Başbakan Süleyman Demirel İstanbula gitmişti. **Cihat Bilgehan, İhsan Sabri Çağlayangil, Nihat Kürşat, Orhan Dengiz, İsmet Sezgin, Aydın Yalçın, Nuri Bayar, Neriman Ağaoğlu, Turhan Kapanlı,** **Nurettin Ok** ise gazetecilerin arasında bulunmayı tercih etmişlerdi. CHP Genel Başkanı **İnönünün** gelişi her zamanki gibi gösterilerle karşılandı. Hanımlardan bir grup, Paşanın önünde kuyruk olup el öpmeye başlayınca, İnönü alt salona indi. Paşa, bilindiği gibi, el öptürmekten pek hoşlanmaz.

Basın Balosunda şark dansı
Meraklılar: Kadınlar!

AP'nin balonları

İstanbul AP balosunda balondan geçilmiyordu. Balonun tarafsız misafirleri, seçim öncesinde balonların neyle şişirileceğini soruyorlar, AP'liler ise soruları çok açık cevaplandıramıyorlardı. AP Genel Başkanı **Süleyman Demirel, Nazmiye Demirel** ile birlikte, Ankara Basın Balosunu bırakıp İstanbula gelmişti, fakat baloyu neşelendirdiği söylenemez. Süleyman Demirel çok neşesizdi, Meclis kürsüsünde iktidar partisine yöneltilen sert tenkitleri dinler gibi bir hali vardı. Yine tavana bakıyor, çivileri sayıyordu. İstanbulun bazı işadamları bu balo yüzünden çok sıkıntılı günler geçirdiler. Gitseler bir türlü, gitmeseler bir türlü... Sonunda gittiler, fakat baloda çok az kalarak, geceyi Klüp Reşatta tamamladılar.

Hilton partisi

Mehire Çizmeci, bir vakitler soyadı Sertel iken İstanbulun güzelliğiyle tanınmış kadınlarından bi-

ıydi. Sonra ortaya başka güzeller çıktı, bu kumral güzeli hanım biraz gölgelendi. Fakat kadın güzelliğinin de yılları, mevsimleri var. Bayan Çizmeci de yine güzel yılını yaşıyor. İstanbulun, Yeniköy grupu diye tanınan grupunun en hoş kadını, o. Geçtiğimiz hafta Hiltonda verdiği partide de güzel bir evsahibesiydi. Yalnız biraz sinirliydi. Herhalde, davetlilerinden bazısı gelemediğinden, partisinin birçok saatleri bekleyerek geçtiği için olacak...

Selâmlık partileri

Geçtiğimiz hafta Israil Elçiliğinde ulusal bayram, Japon Elçiliğinde de İmparatorun doğum günü kutlandı. Kutlama törenleri selâmlık havasında, öğle saatlerinde yalnız erkeklere verilen kokteyllerle geçiştirildi. Japon Elçiliğinde Güneşin Oğlu şerefine kadeh kaldıranlar arasında CHP Genel Başkanı İnönü, eski Dışişleri Bakanı **Feridun Cemal Erkin**, AP'li Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil ve başka Bakanlar vardı. Feridun Cemal Erkin, galiba karbonhidrat rejimi yapıyor, biz görmeyeli epeyce zayıflamış. Şimdi Ankarada herkes karbonhidrat rejimi yapıyor ve politikacılar arasında değilse bile diplomatlar arasındaki göbekliler yavaş yavaş azalıyor.

SERGİ — Karaşi Üniversitesinde, Ajans-Türk baskılarından meydana gelen sergiyi Pakistan eski Milli Eğitim Bakanı ve Karaşi Üniversitesi Rektörü Kureşyi bir konuşma ile açmış, Ajans-Türkün baskı örneklerini öven konuşmasını şu sözlerle tamamlamıştır: "Bu kıymetli türk seramiklerini ihtiva eden güzel baskılar Üniversitemize hediye edilecek olursa, müteşekkir kalacağız.." Rektörün bu isteği üzerine baskı panoları Üniversiteye armağan olunmuştur.

Elçilik mi, bakanlık mı?

Dokuz yıldanberi Türkiyede bulunan Sovyet Elçisi **Rijof**, Ankaradan ayrılıyor. Bu değişiklik beklenmiyen bir anda oldu. Diplomatik çevreler, Moskovadan gelen bu haberi Sovyet - Türk münasebetlerinde de bir değişme bekliyerek yorumluyorlar. Rijofun yerine, Sovyetlerin Bonn Elçisi gelecekmiş. Rijofun durumu ise henüz belli değil. Roma Elçiliğine gideceği de söyleniyor, bir bakanlık koltuğuna oturacağı da... Diplomatik çevrelerde bu tayinle ilgili olarak Rijofdan sonra kimin Duayen olacağı da çok tartışılıyor. Sırada Vatikan temsilcisi var, fakat Duayenin büyükelçi olması gerekiyormuş. Bakalım, Hariciyemiz bu işi halletmek için nasıl bir kolaylık bulacak...

Denizciler şerefine

Güzel Fransız sefiresi Madame **De Juniac**, geçtiğimiz hafta İstanbuldaydı. Misafir Jean d'Arc gemisinin komutan ve öğrencileri şerefine Fransız Sarayında bir balo verdi. İstanbul sosyetesi bu baloda, güzel sefireyi yakından görmek fırsatını buldu. Gecenin rengi pembeydi, denilebilir. Evsahibesi ve birçok misafir pembe tuvaletler giymişlerdi. Kadınların şıklığıyla denizcilerin üniformaları baloya bir parıltı veriyordu. Denizciler arasında Amiral **Celâl Eğicioğlu** da vardı. Balonun en sükseli erkeği bu genç ve yakışıklı amiraldi.

Şimdi New York Havaalanından Şehrin merkezine Helikopterle gidiliyor!..

New York'a mı uçuyorsunuz?
Uçağınız New York'un Kennedy Havaalanına indiği zaman PanAm terminali önünde bekliyen "New York Airways"in bir helikopterine binecek ve birkaç dakika içinde Manhattan'ın merkezindeki PanAm binasının üstüne inebileceksiniz. Bu yeni servis sayesinde Havaalanı ile şehrin merkezi arasındaki kesif trafik zincirinin üzerinden uçacak ve en az 45 dakika kazanmış olacaksınız. Ayrıca, dünyanın bu harika şehrinin eşsiz panoramasını zevkle seyredebileceksiniz. Havaalanından PanAm binasına haftanın her günü saat 9:16 ile 22:00 arasında yapılan 22 helikopter seferinin herhangi birinden istifade edebilirsiniz. Yalnız gidiş 7 dolar; Manhattan'dan dönüşünüz 6 günü geçtiği takdirde, gidiş-dönüş ücreti sadece 10 dolardır.
Helikopter ve Jet rezervasyonunuzu aynı zamanda yaptırabilirsiniz.
Fazla bilgi için PanAm Seyahat Acentenize veya Bürolarımıza müracaat ediniz

İSTANBUL : HİLTON METHALİ, TEL. : 47 45 30
ANKARA : ATATÜRK BULVARI 53, TEL. : 12 11 20
İZMİR : İZMİR PALAS OTELİ, TEL. : 32 1 00
ADANA : AGBA OTELİ, TEL. : 1501

Dünyanın en tecrübeli havayolu

ATLANTİKTE BİRİNCİ — LÂTİN AMERİKADA BİRİNCİ
PASİFİKTE BİRİNCİ — DÜNYA TURUNDA BİRİNCİ

N107P

Eğitim

Okul ve tiyatro

"Tiyatro bir okuldur" fikrini benimseyen ve iki yıldır, yan faaliyetlerle, öğretim programlarına modern eğitim anlayışını getirmeye çalışan Ankara Koleji, geride bıraktığımız hafta içinde, Kolej Genel Müdürü Burhan Gökselin deyimiyle, "okul müsameresinden okul tiyatrosuna geçiş" iddiasında çok önemli bir adım attığını, başkent halkına, "Modern Antigone" oyunu ile ispat etti. Mustafa Şekercioğlunun sahneye koyduğu oyunda amatör kolejli oyuncuların arı türkçeleri ve güzel diksiyonları özellikle ilgi çekici oldu.

Yalnız Tiyatro Kolunun değil, bütün öğrencilerin büyük ilgisini çeken temsil öğretici ve eğitici yönüyle, boş zamanı en iyi şekilde değerlendirmenin gençlerimize neler kazandırabileceğini bir kere daha gözler önüne sermiştir. Bugün, bütün dünyada, gençlik problemlerine karşı tek olumlu mücadele yolunun boş zamanı değerlendirme olduğu kabul edilmiştir. Ayrıca, gençlerin, kabiliyetlerinin keşfedilmesini hazırlayacak faaliyetler, onların meslek seçimlerine de yardımcı olmakta ve başarılı insan sayısını artırmaktadır.

"Tiyatro bir okuldur" fikrinin Ankara Kolejindeki gelişmesinde büyük rolü olan türkçe öğretmeni Türkân Çopuroğlu ise o gece genç sanatçıları bol bol alkışladı ve bir yandan da kendisi alkışlandı.

Okulda tiyatro
Modern eğitim

Hemşirelik

Hızlı bir kampanya

Lâcivert - beyaz emprime tayyörlü sarışın kadın, dinleyicilerine elindeki haritaları göstererek konuşmağa başladı:

"— İşte, bütün bu bölgelere yayılarak kampanyamızı yapacağız ve imanlı bir ordu gibi, muhakkak başarı kazanacağız. Fakat amacımız, yalnızca, İstanbul Florence Nightingale Yüksek Hemşire Okuluna, muhtaç olduğu tatbikat hastahanesini milletçe kazandırmak değil. Bundan yüz yıl önce, Kırım harbi sırasında Selimiye kışlasında yaralı türk askerinin ıstırabını dindirerek modern hemşireliğin temelini atan bu büyük kadının şahsında, bugün bütün dünyada aynı işi yapan yüzbinlerle adsız kahramanı anmak, hemşirelik mesleğinin, belki hiçbir meslekle kıyaslanamıyacak kutsal tarafını belirtmek, bütün ileri toplumlarda kazandığı değeri, bir kere daha, halkın katılmasıyla, meydana çıkarmaktır. İşte bunun içindir ki, giriştiğimiz bu kampanyada elde edeceğimiz gelirin yarısı da Ankarada mevcut üç hemşire kolejinin ihtiyaçları için ayrılacaktır."

Dinleyiciler hem konuşmacıyı dinliyor, hem de önlerindeki şemalara işaretler koyuyorlardı.

Olay, geride bıraktığımız hafta içinde Ankarada, Kızılay konferans salonunda geçti. Konuşmacı, Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkez Kurulu üyesi, yüksek hemşire Nermin Arpacıoğlu idi. O gün Florence Nightingale Tesisleri Yardım Komitesi Ankara Şubesi İdare Heyeti ve Komite üyeleri iki aya yakın bir zamandır yaptıkları mûtad Genel Kurul toplantılarından birini yapıyorlardı. Artık yumurta kapıya gelmişti, fakat 6-12 Mayıs tarihleri arasında ilân edilen Hemşirelik Haftasının ve büyük kampanyanın bütün ön hazırlıkları tamam olduğu için kimse telâş etmiyordu.

Başkentin kadınları

Florence Nightingale Tesisleri Yardım Komitesi Ankara Şubesi Yönetim Kurulu Başkanı, Ankara Valisinin eşi Melâhat Coşkundur. Melâhat Çoşkunun başkomutanlığındaki orduya, geçen yılın İstanbuldaki çok başarılı kampanyasını yöneten eski İstanbul Valisi Niyazi Akının eşi Melek Akı da, tecrübelerine dayanarak, plânlama ve strateji yardımlarında bulunmuştur. Kızılay Genel Merkez temsilcisi Nermin Arpacıoğlu ve Cavidan Atam, Melek Akı ile birlikte Yönetim Kurulunun diğer üyelerini teşkil etmektedirler. Feride Ergüder ve Naciye Akyıldız ise sekreter üyedirler. Yönetim Kurulu iki ay önce özel davetiyeler bastırmış ve başkentin faal hanımlarını Hemşirelik Haftasını ve Florence Nightingale kampanyasını yürütmeye davet etmiştir. Bu bir hafta içinde mesleğin önemi belirtilecek, halka, öğrencilere filmler gösterilecek, modern hemşirelik ve üstün, yetişkin hemşire niteliklerinin bu mesleğe getirdiği yenilikler belirtilecektir. Bu arada, özel arabalara afişler, etiketler yapıştırılarak kurumlara gidilecek, kampanyanın millî yönü yürütülecek, son gün olan 12 Mayısta ise sosyal faaliyetleriyle tanınmış birçok Ankaralı hanım hemşire adayı ve genç öğrenciyle beraber, bütün Ankarayı tarıyarak para toplıyacaklardır. Başkentin di-

Zavallı Gazeteler

Bir zamanlar, devlet dairelerinde çalışan memurlar, okudukları gazeteleri, gazetenin adı görülmeyecek şekilde katlarlardı. Ama bu adını gizledikleri gazeteler, yanlarında taşıdıkları en değerli şeyleriydi. Ay başı gelince, bakkalın hesabını, çocuklarının en mübrem ihtiyaçlarını zor karşılayan, ayaklarına bir çift yeni ayakkabı alamıyan, beyaz peynir için kuyruğa, bir fincan nohutlu kahve için çeşitli kombinezonlara ve nihayet bu sefaleti devam ettirebilmek için zorla VC ocaklarına sokulan bu, -devrin büyüğünün deyimiyle- "kravatlı dilenciler", ceplerinde taşıdıkları gazeteleriyle ısınır, bütün umutlarını, yaşama güçlerini bunlardan alırlardı.

Toplantılar yasaklanmış, muhalefet liderinin peşine polis takılmış, gazeteciler zindana atılmıştı. Karaborsa almış yürümüş, Sümerbank kumaşları devlet büyüklerine tahsis edilmiş, açların lokmalarıyla göbeklerini taşıyamıyan milyonerler türemişti. Hırsıza madalya verilmiş, fırsatçılara her türlü maddi imkân takdirnamelerle beraber dağıtılmıştı. Namus görüldüğü yerde sürülmüş, yumruklanmış, itilmiş, mahkûm edilmişti. Daha da neler, neler olmuştu ama, o, adları gizlenerek okunan gazeteler yok mu, onlar birer tılsım gibiydi. Onların her satırı ezberlenir, satırlar arasındaki gizli anlamlar yorumlanır ve haberler kulaktan kulağa, bri saniyede, Ankarayı birkaç kere dolaşırdı. Bunlar, memurun tek umudu olduğu gibi, tek meşgalesiydi de... Hani, gazetelerini, adını gizliyecek şekilde katlarlardı ama, filânca yazarın falanca olay hakkındaki düşüncelerini, zehir gibi bir espriyi, bir gizli haberi uluorta anlatmaktan da sakınmazlardı.

Doğrusunu isterseniz, gazetelerin adlarının gizlenerek katlanmasının başlangıçtaki sebebi kısa zamanda kaybolmuş, gazeteyi ters katlamak artık, bir insanın gözünün rengi, boyu-posu gibi, tarifini yapan bir şey olmuştu. Bu, insana bir ağırlık, bir değer veren, tuhaf bir kuvvet bağışlayan bir şeydi. Baskıdan, yoksulluktan bunalmış insanların arasında öyle bir dayanışma mevcuttu ki, bunlar, eğer isteseydiler, artık, gazetelerini ters katlamayabilirlerdi. Ama gazeteyi ters katlamanın düz katlamadan bambaşka, büyük bir anlamı vardı: Bu, Anayasa dışı baskıya karşı devamlı bir sessiz protestoydu. Memur, masasına oturur, ters katlanmış gazetesini büyük bir zevkle, arkadaşlarının takdirkâr bakışları altında, âlâyıvâlâ ile açar ve keyiflenirdi.

Devrin iktidarına hoş görünmeyen gazetelerin dairelerde yasaklanması kısa süre içinde başka bir sonuç daha yaratmıştı: Bu gazetelere hergün yenileri katıldı. Memurları baskıyla abone olmaya zorlayan politika iflâs etmişti. Bu gazeteler bu defa bedava dağıtılmağa başlandı. Fakat iyi sonuç alınmadı. Devlet tarafından beslendikçe, bu gazetelerin daha da zayıfladığı ve sonunda, kilo ile kesekâğıtçılara satıldığı görüldü.

Gazetelerden öğrendiğimize göre, Millî Eğitim Bakanı Orhan Dengiz bütün Millî Eğitim kurumlarına bir bildiri yollamış ve, Millî Eğitim Bakanı sıfatını kullanarak, bütün öğretmenlerin yalnız Son Havadis, Zafer, Adalet gibi gazetelerle Bayrak dergisini okumalarını, -İstiklâl gazetesini nedense unutmuşl-, okul ve öğretmenlerin bunlara abone olmalarını istemiş. Bildiri 9 Nisan 1966 tarih ve 251 sayı numarasını taşımakta imiş.

Üzüldüm. Bu gazeteler adına üzüldüm.

Jale CANDAN

reksiyon kullanan pek çok kadını, not defterlerinde, 12 Mayısı sabahtan akşama bu işe ayırmışlardır.

Kampanyaya katılanlar

Başkentin kadınları, ilk faaliyet olarak, Ankaranın plânını ele almışlar ve Ankarayı mahalle mahalle, sokak sokak bölgelere ayırmışlar, görev bölümü yapmışlardır. Kavaklıdere - Çankaya - Küçükesat çevresini Hürrem Köseoğlu üzerine almıştır. Köseoğlu, diğer üyelerle beraber, bu bölgede gereken bütün faaliyeti gösterecektir. Kızılay - Sıhhiye - Cebeci Fatma Bengisunun sorumluluğu altındadır. Yenimahalle komitesinin başkanı Ulviye Topullugil, Bahçelievlerinki Emel Özmen, Ulus -Hamamönü - Aydınlıkevlerinki Halime Demirtaştır. Senato ve Millet Meclisindeki gerekli faaliyeti Meliha Atasagun yürütecektir. Lâle Kura ise elçiliklerle meşgul olacak, kampanyayı bu çevrede yönetecektir. Propaganda faaliyetleri Nermin Arpacıoğluna aittir. 6 Mayısta başkent halkı gazetelerini alırken, hemşirelerin sesini kendilerine duyuran bir başka gazeteyi de beraber alacaklar, birçok kimsenin, varlıklarını yalnızca hastalık sırasında duydukları beyaz melekleri, dertleri, umutları, istekleri ve bekledikleriyle geçmişleri ve gelecekleriyle daha iyi tanıyacaklardır.

HERKES

OKUYOR

Belki bir anne heveslenecek, kızına hemşire olmayı tavsiye edecek; belki yakalara rozet takan beyaz üniformalı hemşire adayları, kitapları koltuklarında okula giden küçük kızlara yeni bir idealin ufuklarını açacaktır.

Doğumevi Sağlık Koleji Müdürü Dr. Zekiye Kayuk, Sabriye Kayadan, Zeliha Bekrek ve Ankaranın tanınmış daha pek çok hemşiresi, o gün, kampanyaya katılmaya hazırlanıyorlardı. Ankara Doğumevi, Cebeci, Yenişehir Hacettepe Sağlık kolejlerinden ve Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulundan 341 öğrenci de o gün başkent hanımları ile beraber çalışacaklardır. Sahar Orkunt, Ülker Günday, Nâzan ve Günseli Kırkbir, Mübeccel İren, Özden İnanç, İnci Akkor, Güner Pembecioğlu, İlhan Değer, Sevim Savaşır, Kâmuran Alaçam, Güzin Tözer, Feriha Gürkaynak, Belma Bademli, Şeyma ve Tuğba Köklü, Nuran Güdükoğlu, Şevkiye Milaslı ve Bedia Belbez, Florence Nightingale kampanyasına hazırlanan başkentli faal kadınların yalnız birkaç tanesidir.

Ankara

Arenacılar geliyor

Bu mevsim sonlarına doğru İstanbulda, rahmetli Abdullah Ziya Kozanoğlunun Arena tiyatrosunda dikkati çeken bir faaliyet göstermiş olan Halk Oyuncuları Birliği topluluğu pek yakında başkente gelecektir.

Halk Oyuncuları Birliği Ankarada 9 Mayıstan itibaren, şimdi Oraloğlu Tiyatrosunun son oyunlarını sunmakta olduğu Ankara Sanat Tiyatrosunda, "Yılanların Öcü" ile temsillerine başlayacaktır.

Bilindiği gibi, "Yılanların Öcü" Fakir Baykurtun bir eseridir ve daha önce filmi de yapılmıştır. Misafir topluluğun oynayacağı oyunu Ergin Orbey, ayni adı taşıyan romandan piyes haline getirmiş, Gündüz Kalıç da sahneye koymuştur.

Birkaç yıl önce, Ankarada Devlet Tiyatrosu sahnesinde de temsil edilmesi bahis konusu olan -ve sonradan geri bırakılan- bu eserin Ankarada ilgi ile karşılanacağı tahmin edilmektedir.

Ayni topluluk, "Yılanların Öcü"nden sonra, Orhan İyilerin yazdığı, gene Gündüz Kalıçın sahneye koyduğu, "Şarkıcı Kız" adlı müzikali Ankaralılara sunacaktır. Bu müzikal Eskişehir ve İstanbulda bu mevsim 200 defa oynanmak gibi olağanüstü bir başarı kazanmıştır.

Halk Oyuncuları Birliği topluluğu, Ankara Sanat Tiyatrosunda "Yılanların Öcü"nü 9-21 Mayıs, "Şarkıcı Kız"ı da 22-31 Mayıs tarihleri arasında oynayacaktır.

Avni Dilligil de geliyor

Avni Dilligilin idaresindeki Aksaray Halk Tiyatrosu topluluğu da 16 Mayıs - 4 Haziran arasında Ankaraya gelerek Küçük Tiyatroda temsiller verecektir.

Her gün saat 18'de ve her akşam saat 21'de temsiller vereceği bildirilen Dilligil topluluğu, matinelerde, bu mevsim İstanbulda büyük rağbet görmüş olan, "Ayak Takımı Arasında"yı, suvarelerde de müzikli bir komedi olan ve gene İstanbulda parlak bir başarı kazanmış olan "Kırmızı Fenerler" ile "Aleko Galanos" adlı bir komediyi münavebeyle oynayacaktır.

Oyun: "Yedi Balkonlu Ev" ("La Casa de los siete Balcones); 3 perde.
Yazan: Alejandro Casona (1903-1965).
Çeviren: Nur Vergin.
Tiyatro: Devlet Tiyatrosu (Yeni Sahne).
Sahneye koyan: Nihat Akçan.
Dekor, kostüm: Hüseyin Mumcu.
Ara müziği: Orhan Tanrıkulu.
Oynayanlar: Nermin Sarova (Genoveva), Olcay Poyraz (Amanda), Sema Aybars (Rosina), İnci Pars (Anne), Nihat Akçan (Ramon), Ertan Dinçer (Uriel), Nuri Altınok (Don German), Nur Subaşı (Anton de Antona), Mustafa Yalçın (Büyükbaba).

Konu: Bir eğitimci olan ve tiyatroyu her zaman bir eğitim aracı olarak kullanan Alejandro Casona -gerçek adıyla Alejandro Rodriguez Alvarez- 'Şafakta Gelen Kadın" ve "Ağaçlar Ayakta Ölür"den sonra sahnemize çıkarılan bu üçüncü oyununda da aynı duygulu didaktizmi ustaca kullanıyor. Hanımının yerini almıya can atan ateşli ve ihtiraslı Amanda ile, onu, ölen karısının mücevherlerini ele geçirmeği başarırsa metreslikten hanımlığa çıkarmıya razı olan sefih bir babanın (Ramon) yanısıra; doğuştan dilsiz bir çocukla (Uriel) vaktiyle kendisini bırakıp giden nişanlısını bekliye bekliye gençliğini -ve biraz da aklını- yitirmiş teyzenin (Genoveva) ve onların bir çeşit "koruyucu meleği" olan bir filozof köy doktorunun çevresinde "iyilik"le "kötülük"ün, "duymadan yaşayanlar"la "yaşamadan duyanlar"ın hüzünlü mücadelesi...

Beğendiğim: Nihat Akçanın, dram yüklü oyunu melodrama düşürmeyen, ölçülü, ifadeli sahne düzeni. Bütün sanatçı kadrosunun, bu düzen içinde gelişen, etkili "ensemble" oyunu. Özellikle; Nermin Sarovanın, Sema Aybarsın ve Ertan Dinçerin başarılı kompozisyonları. Hüseyin Mumcunun esere -ve temsiline- çok şey kazandıran havalı dekoru.

Beğenemediğim: Teyze - yeğen arasındaki ruh birliğinin, dilsiz çocuğu onunla konuşturacak -ve seyirciyi şaşırtacak- yerde, başka bir yoldan, meselâ teypten verilecek "ses"le, ifade edilmemiş olması...

Sonuç: "Yedi Balkonlu Ev" belki Casona'nın en başarılı oyunlarından biri değil ama, bizde en iyi oynanmış oyunlarından biri olarak hatırlanacak.

Naciye FEVZİ

Yeni Sahnede "Yedi Balkonlu Ev"
Kötü ile iyinin savaşı

A. B. D.

Oscar fabrikası

Her yılın Nisan ayında bir önceki yılın en başarılı sinema çalışmaları için verilen Oscar ödülleri, artık Hollywood mitolojisinin ayrılmaz parçalarından biri olmuştur. Hikâyeleri, dedikoduları, tartışmaları, kuralları, törenleriyle, hiç olmazsa yılda bir kere dünya basınında geniş yer tutmaktadır. Amerikada son yılların en çok satılan kitaplarından biri, Oscar ödülünü konu almaktadır. Bu yılın filmlerinden biri, bu romanı perdeye aktarmaktadır. Oscar'ın bütün bu yönleri artık gazete okuyucularının, sinema meraklılarının hep bildiği şeylerdir. Oscar'ın nasıl doğduğu, bu adı nasıl aldığı da zaman zaman, unutulmaması gereken bir masal gibi tekrarlanır. Hikâye şudur: "Academy of Motion Picture Arts and Sciences - Sinema Sanat ve Bilimleri Akademisi"nin bir sinema ödülü kurması görüşülürken, Hollywood'un ünlü sanat yönetmenlerinden Cedric Gibbons bir heykelcik taslağı çizmiş. Bu taslak kabul edilip ona göre bronzdan yapılma ve altın kaplama heykelcikler dökülmüş. Akademi sekreterlerinden biri, heykelcikleri görünce, "Aaa, ne kadar da Oscar amcama benziyor" demiş. İşte, bu olaydan sonradır ki ödülün adı "Oscar" kalmış.

Oscar'lar üzerine bu ve buna benzer şeyler bilinmektedir ama, asıl bilinmesi gerekenler, yani bu ödülü dağıtan kurum ile ödülün nasıl dağıtıldığı hususları, üzerinde hemen hiç durulmayan konulardır.

"Sinema Sanat ve Bilimler Akademisi" veya kısa adıyla Akademi, sinemanın teknik ve sanat yönünden gelişmesini sağlamak için 4 Mayıs 1927'de kuruldu. Başlangıçta ancak 37 üyesi vardı. Sonra yavaş yavaş gelişti, sinemanın onüç kolundan 2500 den dazla üyesi oldu. İlk başkanı ünlü oyuncu Douglas Fairbanks'tı. Onu sırasıyla William De Mille -Cecil B. De Mille'in kardeşi-, M. C. Levee -yapımcı-, Conrad Nagel -oyuncu-, Thedore Reed -yönetmen-, Frank Lloyd -yönetmen-, Frank Capra -yönetmen-, Walter Wagner -yapımcı-, Bette Davis -Akademinin tek kadın başkanı-, Jean Hersholt -oyuncu-, Charles Brackett -yapımcı, senaryocu-, George Seaton -yapımcı, yönetmen-, George Stevens -yönetmen-, B. B. Kahane -yapımcı-, Valentine Davies -senaryocu- izlediler.

Akademinin Hollywood'daki Melrose Avenue'de bir özel yapısı vardır. Kitaplık, sinema salonu, toplantı salonu, bu yapının en önemli bölümlerini meydana getirmektedir. 5000 ciltlik kitap ve dergiyi biraraya getiren kitaplığından başka 2000 filmlik bir de sinemateği bulunmaktadır. Ayrıca 1915'tenberi Birleşik Amerikada çevrilmiş olan bütün filmlerin "sicili" yine Akademide toplanmıştır. Akademi 1948 yılında, sinema tekniğinin çeşitli yön-

lerini ele alan 16 mm. lik bir düzine film de meydana getirmiştir. Akademi, bunun yanında, her dört ayda bir "Players Directory" adıyla bütün oyuncuların fotoğraflarının, oynadıkları filmlerin, menacerlerinin yer aldığı bir kitap çıkarmaktadır. Ama Akademinin en önemli çalışması, Oscar dağıtımıdır.

Aday seçimi

Oscar dağıtımı siyasi partilerin aday yoklaması gibi bir ön seçimle başlar ve onun kadar heyecanla beklenir. Oscar'lar sinemanın yirmi kolundaki en iyi çalışmalar için verilir. Her kol için beşer aday seçilir. Aday seçiminin mekanizması şöyledir: Sinema yılı 31 Aralık geceyarısı sona ermiş sayılır. 1 Şubatta üyelere oy pusulaları gönderilir, oylama 13 Şubatta yapılır. Her üye ancak mensup olduğu koldaki çalışma için oy kullanır, yani oyuncular yalnız oyun için, yönetmenler yalnız yönetim için oy verirler. Yalnız, en iyi film için oylama bu kuralın dışında tutulmuştur. En iyi film adaylarının oylamasına üyelerin hepsi katılır. 25 Şubatta Akademinin sinema salonunda kısa filmlerin son gösterimi yapılır. 26 Şubatta 20 "Oscar" için tespit edilmiş adayların adları açıklanır. 28 Şubatta belge-filmlerin gösterimi sona erer. Aday seçilen filmler 3-22 Mart tarihleri arasında Akademinin sinema salonunda üyelere gösterilir. Martın 26'sında üyeler asıl "Oscar" ödülleri için oylarını kullanmağa çağrılırlar. 31 Martta oylama süresi sona erer. 9 Nisanda, bir önceki yılın en iyi sinema çalışmaları için "Oscar" ödülü kazanan filmlerin adları büyük bir törenle açıklanıp, ödüller dağıtılır.

Aday seçimi için her kolda başvurulan usûl aynı değildir, ama hepsinin ortak yönü, sonucun, üyelerin oylarıyla alınmasıdır. Aday gösterilen her filmin bir kopyası Akademiye verilir. Dekor, görüntü, kostüm, montaj kollarındaki aday seçimi oldukça değişiktir. Bu kollarda önce her kol için on aday seçilir, sonra bunlar yeniden oynatılarak her kolun üyeleri kendi kolları için beş aday ayırırlar.

Yabancılar için

Yabancı filmler için usûl daha da değişiktir. En iyi yabancı film Oscar'ına aday olabilmek için "ödülün dağıtıldığı yıldan bir önceki yılın 1 Ocak-31 Aralık tarihleri arasında piyasaya çıkarılmış olmak", "900 metreden uzun olmak", "yabancı bir şirket tarafından meydana getirilmiş olmak", "ses bölümü yabancı dilde olmak" -yani ingilizceden başka dilde- gerekir. Yani filmin Birleşik Amerikada gösterilmiş olması ve ingilizce alt-yazı taşıması mutlaka gerekli değildir. Herhangi bir ülke, en iyi yabancı film Oscar'ı için yarışmaya davet edilir, yarışmaya katılacak film için aday, önce bu ülkenin ilgili kurumlarınca seçilir. Her yabancı ülke ancak bir aday gösterebilir. Bu adayın adı en geç 5 Ocak tarihine kadar bildirilir. Bütün yabancı adaylar, Akademinin "Yabancı Filmler Ödül Komitesi"ne gösterilir. Bu komite, en iyi yabancı film Oscar'ı için beş aday ayırır. Ödül, bir kişiye değil, bütün filme verilir.

Yukarıdanberi sözü edilen 20 Oscar şu çalışmalar içindir: En iyi film, erkek oyuncu, kadın oyuncu, yardımcı erkek oyuncu, yardımcı kadın oyuncu, yönetmen, görüntü (siyah-beyaz), görüntü (renkli), film hikâyesi, senaryo, beste (müzikli film), beste (dram veya komedi), şarkı, montaj, kostüm (siyah - beyaz), kostüm, (renkli), sanat yönetmenliği (siyah - beyaz), sanat yönetmenliği (renkli), ses kaydı, özel etkiler. Bu 20 "ana" Oscar'ın yanı sıra en iyi yabancı film, en iyi canlı-resim, en iyi konulu kısa film, en iyi kısa belge-film, en iyi uzun belge-film Oscar'ları yer almaktadır. Oscar'larla birlikte dağıtılan bazı özel ödüller de vardır: Akademi yönetim kurulu üyelerinin oylarıyla verilen "Jean Hersholt Ödülü", "Irving Thalberg Hatıra Ödülü", "Gençlik Ödülü", bilimsel ve teknik ödüller gibi...